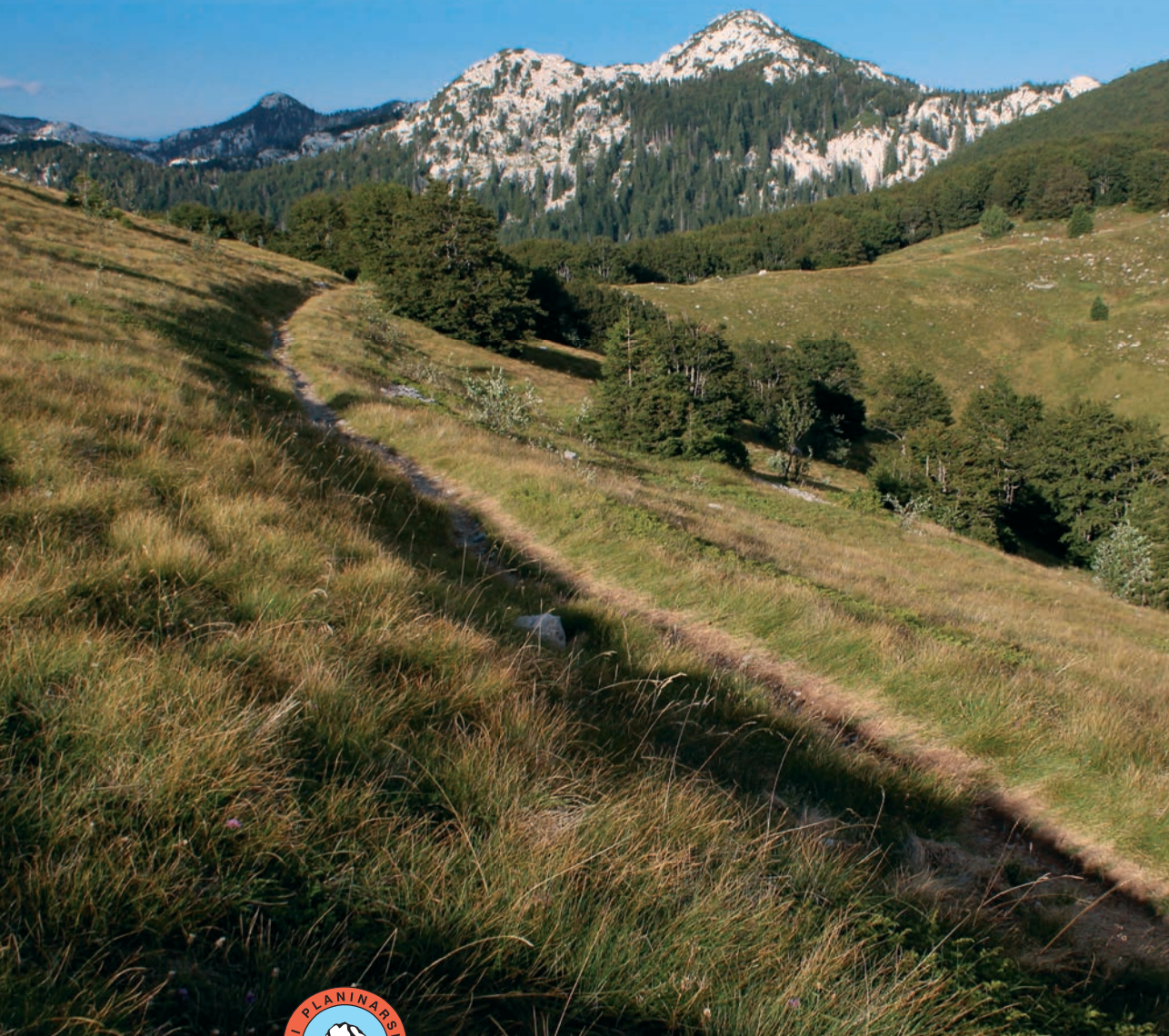
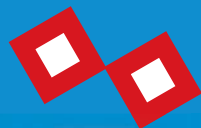

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **112**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

9

RUJAN
2020

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

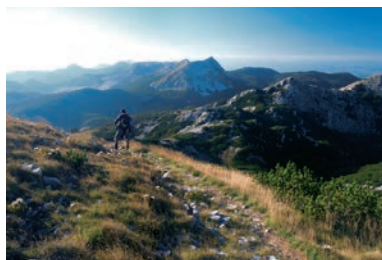
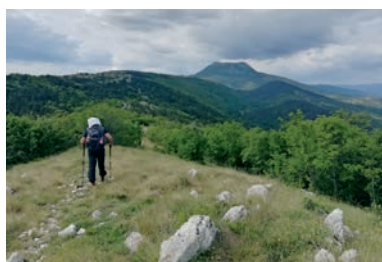
Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

368 Planinarstvo u informatičkoj eri

378 Što znamo o Velebitu?

393 Od Plominske vale do Poklona

397 Nacionalni park Arches

Sadržaj

Članci

368 Planinarstvo u informatičkoj eri

Alan Čaplar

378 Što znamo o Velebitu?

Anita Kristian i Jurica Antić

384 Velebitska minijatura u sedam činova

Željko Vinković

389 Zakopano blago

Zvonko Trdić

393 Od Plominske vale do Poklona

Kristijan Čikor i Darko Devčić

397 Nacionalni park Arches

Igor Eterović

404 Medvedgrad na Medvednici

Krunoslav Milas

Rubrike

410 Vijesti: Obilježena 10. obljetnica PK-a Ivanec, Nije škola na daljinu nego škola za planinu!, Članovi PU-a Gojzerica očistili utvrdu Fort Grosso u Štinjanu, Ususret pohodu Tragom zbjega lovinačkog kraja

414 Speleologija: U speleološkim logorima na Velebitu ovoga ljeta

Tema broja

Planinarstvo u informatičkoj eri

Naslovnica

Premužičeva staza u području ispod Seravskog vrha (sjeverni Velebit), foto: Alan Čaplar

Planinarstvo u informatičkoj eri

Alan Čaplar, Zagreb

Razvoj interneta u proteklim desetljećima naglo je i znatno promijenio način na koji ljudi razmjenjuju informacije, slično kao što se to tijekom minuloga stoljeća najprije dogodilo s pojavom radija, a zatim i televizije. Štoviše, za razliku od radija i televizije, novi je medij omogućio da svatko tko to želi, a posjeduje barem osnovno znanje o računalnim tehnologijama, vrlo lako s javnosti podijeli svoje informacije, mišljenja, slike, filmove... i sve drugo što poželi. Dakako, taj je medij i planinarima otvorio neslućene mogućnosti, koje su mnogi vrlo praktično iskoristili, upotpunivši tako svoj planinarski život. Većina planinarskih udruga ima na internetu svoj virtualni »prozor u svijet«, na kojemu na više ili manje dopadljiv način nude razne informacije o svojem radu. Vlastite stranice s planinarskim sadržajima imaju i mnogi zaljubljenici u planine, poneki pišu i svoje blogove, a njih nebrojeno mnogo svoje slike razmjenjuje putem Facebooka i sličnih internetskih servisa. Teško je danas zamisliti život bez interneta. Aktualne epidemiološke okolnosti još su više naglasile činjenicu da je internet danas nezamjenjiv dio našeg života, a provođenje aktivnosti bez interneta gotovo nezamislivo.

Pri popularizaciji i informatizaciji planinarstva ne treba ispustiti iz vida koncept koji

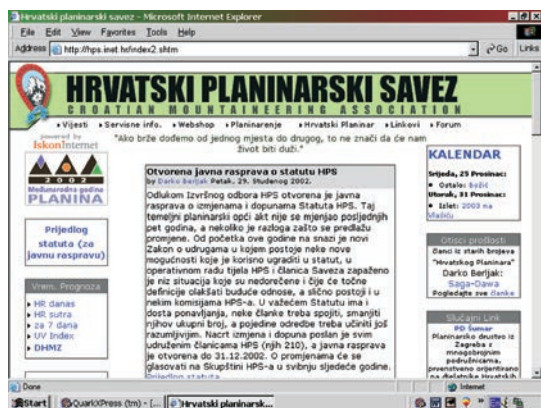
bi trebao biti sam po sebi razumljiv, no lako se zaboravi jer malotko o njemu razmišlja: glavni cilj planinarske udruge nije uputiti što više ljudi da samostalno odlazi u planine koristeći našu infrastrukturu, nego planinarima i ljudima koji će to možda tek postati ponuditi koncizne i korisne informacije o planinarstvu kao zdravom, zanimljivom i ugodnom načinu provođenja slobodnog vremena. Hrvatski planinari itekako imaju mnogo što reći o organiziranim djelatnostima koje se odvijaju u našoj planinarskoj udruzi, o dostupnoj literaturi, te općenito uputiti zainteresirane da nam se pridruže, da s planinarskim društvima organizirano pohode planine te da putem HPS-ova sustava školovanja stječu i usavršavaju svoje planinarske vještine. Istodobno, HPS treba planinarima nuditi praktične i vjerodostojne podatke o svojem radu i planinarskim mogućnostima u našim planinama.

Prepoznajući važnost informatike za suvremeno planinarstvo, u Programu rada HPS-a 2019. – 2023. koji je usvojila Skupština HPS-a 1. lipnja 2019., HPS je na više mjesta kao svoje važne programske zadaće istaknuo uvođenje odgovarajuće računalne infrastrukture radi povećanja djelotvornosti rada te aktivan angažman na prikupljanju, obradi i prijenosu informacija zanimljivih za članstvo HPS-a. HPS ne samo što ispunjava svoju zadaću pružanja informatičke potpore planinarima i planinarskim udrugama, nego u tome već više od 20 godina ima vodeću ulogu. U proteklih nekoliko godina napravljeno je više informatičkih iskoraka, koji su među planinarima vrlo dobro prihvaćeni.

Web-stranice HPS-a

Među prvim planinarskim web-stranicama na hrvatskom internetu uspostavljene su 1997. planinarske stranice Hrvatskog planinara. Stranice su

Web stranica HPS-a 2002. godine

postavljene na javnom računalu Srca 24. ožujka 1997. U početku je glavna stranica imala 120 podstranica, od kojih je većina bila posvećena odabranim člancima iz našega časopisa.

Nedugo potom, 1998., na okruglom stolu o budućnosti hrvatskog planinarstva održanom u Požegi, kao jedna od glavnih smjernica razvoja planinarstva utvrđeno je njegovo otvaranje prema novom mediju. Tadašnji predsjednik HPS-a Ivica Piljić istaknuo je na tom skupu kao jednu od glavnih tema i smjernica za razvoj upravo predstavljanje planinarstva i HPS-a na internetu.

Već sljedeće, 1999. godine, puštene su u rad prve službene *web*-stranice HPS-a. Te su stranice odmah postale središnje planinarsko mjesto na hrvatskom internetu, a taj su status zadržale do danas. Prirodno, sadržaj HPS-ova *weba* razvijao se usporedno s porastom broja posjetitelja *web*-stranica. Glavna namjera i namjena *web*-stranica HPS-a od početka je bila da upravo to bude središnja adresa na kojoj se u Hrvatskoj mogu dobiti informacije o planinarstvu, planinarima i planinama. Od veljače 2006. do 2010. sadržaj je bio organiziran u skladu s modelom prema kojem funkcionira Wikipedija, s urednicima i nekoliko desetaka suradnika. Krajem 2006. na *wikiju* HPS-a bilo je već 2300 stranica, koje je mjesečno posjećivalo oko deset tisuća ljudi. Mjesečno se pregledavalo oko 100.000 stranica. Vrijedi spomenuti da je tijekom 2006. dizajn stranica www.plsavez.hr bio na ljestvici deset najboljih *wiki*-stranica u svijetu. Stranica HPS-a rekordne je posjete bilježila 2007. i 2009. za vrijeme dviju velikih hrvatskih himalajskih ekspedicija,

Web stranica HPS-a 2012. godine

budući da su upravo putem *weba* HPS-a izravno iz baznog logora podno Cho Oyua i Mount Everesta u Hrvatsku stizale sve prve informacije o uzbuđljivim uspjesima hrvatskih himalajki. Na dan uspona sestara Bostjančić na najviši vrh svijeta zabilježeno je više od dva milijuna klikova mišem i 600.000 ulaza na stranicu! Server se tih dana zbog preopterećenosti nekoliko puta srušio, a velik broj relevantnih hrvatskih medija koristio je slike i ekspedicijska izvješća preuzeta upravo s *weba* HPS-a.

Kada je nakon prestanka rada Hrvatske pučke stranke to postalo moguće, Hrvatski planinarski savez odmah je registrirao *web*-domenu hps.hr. Prije toga HPS je koristio domene hps.inet.hr i plsavez.hr. Za registraciju adrese hps.hr bili su zainteresirani Hrvatski plivački savez, Hrvatski pikado savez, Hrvatski pčelarski savez, Hrvatski plesni savez i još nekoliko udruga koje koriste kraticu HPS, no naš je Savez brzom inicijativom uspio prvi obaviti registracijski proces. I danas na e-mail adrese našega HPS-a povremeno »zalutaju« poruke upućene nekima od spomenutih saveza, koje kolegijalno proslijeđujemo na prave adrese.

Danas *web* HPS-a ima oko 900 pojedinačnih stranica, a pribrojimo li tome 1655 objavljenih vijesti i nekoliko stotina privitaka (dokumenata, izvješća, objava, pravilnika i sl.) te digitaliziranu zbirku časopisa Hrvatski planinar, dolazimo do podatka o otprilike 45.000 stranica različitih planinarskih sadržaja! Za iščitavanje tako obimne količine građe čitatelju koji bi želio sve to pročitati trebalo bi doslovno nekoliko mjeseci. Iako

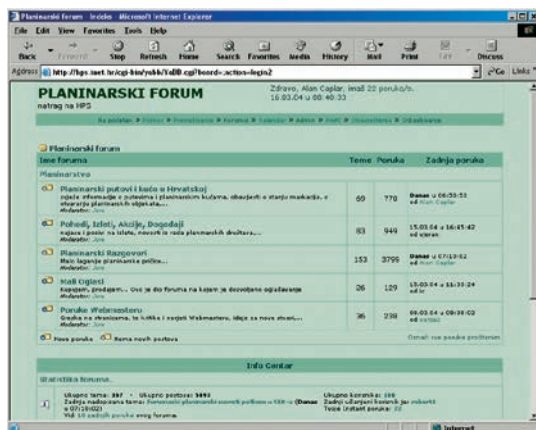
se planinari katkad znaju požaliti da im na *webu* HPS-a neki traženi podatak nije dostupan, nerijetko je razlog tome nedostatak njihovog strpljenja da odgovarajući podatak pronađu. Rijetko koja organizacija na svojem *webu* nudi toliku količinu sadržaja kao HPS. Podatak o obimnosti građe na *webu* HPS-a svjedoči o tome da se HPS već godinama skrbi o tome da najširoj javnosti budu dostupne sve korisne i relevantne informacije i podaci.

Statistika posjećenosti pokazuje da se najviše pretražuju podaci o najpopularnijim kontrolnim točkama HPO-a i planinarskim kućama. Veliku posjećenost imaju i vijesti na *webu* HPS-a, popisi planinarskih vodiča i obilaznika HPO-a i Interaktivna planinarska karta Hrvatske.

Usput spomenimo da je radi popularizacije predstavljanja planinarstva na internetu, Izvršni odbor HPS-a još 2002. utemeljio nagradu (priznanje) za najbolju planinarsku *web*-stranicu. Prve ju je godine dobio PD Šumar iz Zagreba. Ta nagrada ove godine već navršava svoju »punoletnost«. Danas je, međutim, sve teže izdvojiti jednu stranicu za dodjelu godišnje nagrade jer je broj atraktivnih, ažurnih i općenito uzornih planinarskih *web*-stranica sve veći.

Planinarski forum

Najpopularniji dio HPS-ova *weba* ubrzo nakon uspostave 2002. postao je Planinarski forum. Forum je od početka bio zamišljen kao neformalna virtualna brbljaonica o planinama i planinarstvu. Velik broj planinara rado je prihvatio taj koncept i unatoč povremenim poteškoćama koje su svojstvene svakom internetskom forumu, Planinarski forum stekao je širok krug korisnika, koji su na njemu razmjenjivali nebrojene, vrlo korisne i praktične planinarske informacije. Štoviše, u Zagrebu i na nekim planinarskim odredištima održano je nekoliko susreta forumaša. Na njima su se mnogi planinari bolje upoznavali i uživo družili razgovarajući o mnogim planinarskim i forumaškim temama. Kao primjer dobre komunikacije ljudi koje povezuje isti interes – ljubav za planine – priča o druženju forumaša i o samom Planinarskom forumu emitirana je više puta na HRT-u. Pri preseljenju na novu domenu »plsavez.hr« 2006. pokrenut je novi

Prva inačica Planinarskog foruma 2006.

Planinarski forum, koji je također brzo stekao mnogo korisnika.

Tijekom proteklih je godina zbog razvoja društvenih mreža i rasta njihove popularnosti osjetno splasnula zainteresiranost za komunikaciju putem internetskih foruma, no HPS-ov Planinarski forum i dalje funkcionira nudeći obilje zanimljivih tema.

Baze podataka

Kad govorimo o korisnim planinarskim informacijama i podacima, vrijedi istaknuti da HPS već godinama redovito dopunjava i ažurira velik broj računalnih baza podataka, čiji se podaci odgo-
varajućim algoritmima prenose na *web* HPS-a.

- **Baza podataka o udrugama članicama HPS-a i pretplatnicima Hrvatskog planinara** već je 18 godina u upotrebi u Uredu HPS-a. Osim za evidentiranje tih podataka, baza se koristi za izdavanje ponuda i računa HPS-a. Sadrži zapise o 2720 komitenata, 261 tiskanom izdanju u ponudi HPS-a, 19149 izdanih predračuna, računa, odobrenja i drugih financijskih dokumenata, s ukupno 58136 stavki. Među ostalim, baza omogućuje pregled broja izdanih članskih markica za svaku pojedinu udrugu, slanje podsjetnika na plaćanje (za Hrvatski planinar, za dugovanja udruga prema HPS-u) i slično.
- **Kalendar akcija HPS-a.** Svake jeseni od 2002. HPS od planinarskih udruga prikuplja podatke o planiranim akcijama na kojima organizatori očekuju sudjelovanje planinara

iz više planinarskih udruga (npr. o tradicionalnim pohodima, danima društava, susretima i sl.). Podaci o takvim akcijama objavljuju se u obliku kalendara akcija na *webu* HPS-a, u zidnom kalendaru HPS-a i u časopisu Hrvatski planinar. Podatke prikuplja i obrađuje Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS-a. Planinarske udruge članice HPS-a prijave godišnje od 200 do 250 svojih akcija.

- **Popis akcija** (škola, tečaja, ispita, seminara, sastanaka i sl.) komisija za alpinizam, planinsko skijanje, speleologiju, sportsko penjanje, školovanje i vodiče. Podatke u popisu aktivno ažuriraju same komisije u suradnji s Uredom HPS-a.
- **Baza podataka o planinarskim objektima** sadrži čak 64 podatka o svakom planinarskom objektu (tip i status objekta, geografske podatke, opremu objekta, upravljačke i vlasničke podatke, kontaktne podatke). U bazi su trenutačno upisana 163 planinarska objekta. Bazu ažurira Komisija za planinarske objekte. Zanimljivost: govoreći o Zakonu o upravljanju državnom imovinom prije nekoliko godina, evidenciju podataka o planinarskim objektima koju vodi HPS pohvalio je za govornicom Hrvatskog sabora tadašnji ministar državne imovine Goran Marić.
- **Popis najdužih i najdubljih speleoloških objekata** vodi Komisija za speleologiju, redovito ažurirajući podatke u skladu s najaktualnijim otkrićima i saznanjima.
- **Evidencija svih nositelja priznanja HPS-a** pruža cjelovit pregled svih dodijeljenih priznanja HPS-a, od prvih, dodijeljenih 1962., do danas. Baza podataka sadrži 5223 zapisa o dobitnicima priznanja HPS-a, s ukupno više od 7800 priznanja.
- **Baza podataka o obilaznicima Hrvatske planinarske obilaznice** jedna je od najdinamičnijih HPS-ovih baza podataka. Evidenciju vodi povjerenica za HPO u Komisiji za planinarske putove. U popis je od 2000. do danas upisano 1468 planinara i ukupno 4683 dodijeljenih priznanja HPO-a.
- **Popis vodiča HPS-a** sadrži podatke o svim vodičima i pripravnici. Upisano je ukupno

1927 vodiča, s podacima o njihovom statusu, članstvu, licenci i sl. Baza podataka sadrži i podatke o stanicama planinarskih vodiča, instruktorima, instruktorskim kandidatima i dr.

- **Popise aktivnih/licenciranih instruktora** u svim djelatnostima vode komisije koje provode programe školovanja u HPS-u. Na popisima se trenutačno nalazi nešto više od stotinu aktivnih instruktora, pomoćnih instruktora, instruktorskih kandidata, demonstratora i asistenata.
- **Kronika značajnih događaja iz planinarske povijesti.** Hrvatska ima izvanredno bogatu planinarsku tradiciju. U planinarskoj povijesti postoje deseci tisuća značajnih događaja, među kojima je za knjigu »Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika« napravljen izbor 1447 najznačajnijih. Kronika je objavljena u spomenutoj monografiji, a izvadak iz kronike koji sadrži »okrugle« obljetnice koje se navršavaju u tekućem mjesecu dostupan je na *webu* HPS-a: <https://www.hps.hr/planinarstvo/obljetnice/>.

Bibliografija Hrvatskog planinara i digitalizirani časopisi

Jedan od najvrjednijih planinarskih sadržaja na *webu* nedvojbeno je bibliografija časopisa Hrvatski planinar. Bibliografija je puštena u rad 4. lipnja 2008., na svečanosti u povodu 110. obljetnice izlaska prvog broja i 100. godišta Hrvatskog planinara. Bibliografija je dostupna na *web*-adresi hp.hps.hr. Osim vrlo kvalitetne tražilice, na *web* HPS-a podignuti su i svi brojevi Hrvatskog planinara u PDF-u. Digitalizacija časopisa za potrebe *web*-stranice HPS-a obavljena je u tri godine uz potporu Ministarstva kulture, no sadržaj svih brojeva dostupan je bez ikakve naknade za pregledavanje i korištenje svima zainteresiranima. Spomenimo da je HPS radi dostupnosti digitalizirane građe (9 gigabajta) ugovorio proširenje serverskih kapaciteta. HPS je digitaliziranu građu 2009. na prigodnoj svečanosti darovao Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Dostupnost starih brojeva Hrvatskog planinara na internetu uvelike je povećala zanimanje za naš časopis te pomogla boljem vrednovanju njegove uloge ne

samo u našem planinarstvu, nego i u hrvatskoj kulturi u cjelini.

Registar planinarskih putova HPS-a

Na *webu* HPS-a od 2013. dostupan je Registar planinarskih putova, obilaznica i markacista u Hrvatskoj, s pratećim sadržajima. Registar je izradila i održava ga Komisija za planinarske putove HPS-a.

Svaki put u tom registru ima brojčanu oznaku, naziv, mjesto početka i kraja puta, održavatelja, a upisano je područje ili planina na kojoj se put nalazi, duljina puta (u kilometrima), vrijeme hoda (h:min), visinska razlika (m) te opis puta. Registar također sadrži GPX trag i pregled puta na isječku topografskog zemljovida. U polju »Napomena« navedene su informacije vezane uz preporučeno vrijeme obilaska puta, blizinu minski sumljivih područja i drugi važni podaci o putu.

Osim podataka o planinarskim putovima, Registar sadrži i podatke o markacistima i planinarskim obilaznicama u Hrvatskoj, s pratećim sadržajima (planine, udruge, osobe, tečajevi za markaciste). Registar se može pretraživati

pomoću ključne riječi. Na primjer, nakon unosa imena planinarske udruge prikazuju se svi putovi koji su povjereni na upravljanje toj udruzi. U popisu je registrirano više od 1300 planinarskih putova, nekoliko stotina markacista te više od stotinu planinarskih obilaznica.

Elektronički planinarski putovi

Elektronički planinarski put (e-put) je planinarski put bez uobičajenih markacija, ali označen trgom snimljenim GPS uređajem. Drugim riječima, elektronički planinarski put i planinarski put označen na »klasičan« način po svemu su ostalome jednaki, samo što umjesto crvenobijelih oznaka na kamenju, drveću i putokazima postoji trasa puta zabilježena na elektronički način, s pomoću računalnog programa. Te se oznake »postavljaju« uporabom GPS uređaja, s pomoću kojeg se tim putovima poslije i kreće.

Elektronički put dodjeljuje se nekoj planinarskoj udruzi, koja se skrbi o njegovom redovitom održavanju. Elektronički putovi nisu zamjena za planinarske putove označene na klasičan način, već su dodatna vrsta puta i planinarska mogućnost.

Firefox																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Registar planinarskih putova HPS-a

Elektronički dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice

Drugo područje

Drago Spjeljak
PD Šumar

Broj područja s najmanje jednom obilaznom KT: 17
Broj obilaznih područja s potrebnom visinama: 16
Broj u potpunosti obilaznih područja: 6
Broj obilaznih kontrolnih točaka: 92
Vrh Dinara (Sinjal): Da

PRIZNANJE: srebrna značka

Područje	Ukupno	Potrebno	Ima	Status
1. Slavonje	9	2	3	✗
2. Moslavačka gora i Bilogora	2	1	1	✗
3. Hrvatsko zagorje i Međimurje	9	3	9	✓
4. Međvednica	6	2	6	✓
5. Samoborsko gorje	5	2	5	✓
6. Žumberačka gora	5	1	5	✓
7. Karlovačko Pokuplje, Kordun i Banovina	5	1	5	✓
8. Goriški kotar - južni dio	14	4	13	✗
9. Goriški kotar - sjeverni dio	12	3	5	✗
10. Istra	7	2	5	✗

Prethodna 1 2 Sljedeća

Dnevnik
Registrirani obilaznici
KT iHD
Drugo obilaznice

Korisni linkovi

PLANINARSKI PORTAL
HRVATSKI PLANINAR

Kontakt

Geodetski fakultet
Kačićeva 26, Zagreb
Tel.: +385 1 4629 350
planinarski.portal@gmail.com

© 2015. Planinarska sekcija Geodetskog fakulteta
Ustavljeno s potpisom Hrvatskoga planinarskog saveza

Elektronički dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice

Izvršni odbor HPS-a usvojio je 2012. elektroničke planinarske putove kao novu vrstu planinarskih putova. Prvi takav put otvoren je u proljeće 2013. u Lici, nedaleko od Gračaca. Put polazi od Gubavčeva polja, a vodi na Bukovi vrh (1399 m) i Lisac (1335 m).

Elektronički dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice

Izvorni je način potvrde obilaska kontrolne točke utiskivanje pripadajućeg žiga u dnevnik obilaznice. Premda se obilazak može potvrditi i fotografijama posjetitelja pokraj prepoznatljivih obilježja KT-a, većina planinara u dnevnik HPO-a rado utiskuje žigove. Ipak, s razvojem digitalnih fotografskih aparata, a zatim i pametnih telefona, te njihovom uporabom u svakodnevnom životu, povećao se broj obilaznika koji žele posjet KT-u dokazati i svojom fotografijom pokraj njegovog prepoznatljivog obilježja.

Za razliku od klasične evidencije obilazaka KT-a utiskivanjem žiga u papirnatu dnevnik, digitalna evidencija posjeta zahtjeva drukčiji tip dnevnika – digitalni dnevnik – u kojem žigove zamjenjuju digitalne fotografije obilaznika uz

prepoznatljiv motiv s KT-a. Radi omogućavanja ovjere obilaska HPO-a s pomoću digitalnih fotografija, HPS je 2015. u suradnji s entuzijastima s Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uspostavio digitalni dnevnik HPO-a.

Dnevnik se nalazi na adresi hpo.hps.hr. Korisnik se najprije treba registrirati, a potom može samostalno postavljati svoje fotografije. Kad ih administrator pregleda i provjeri da nisu neprikladnog sadržaja, one postaju vidljive u e-Dnevniku. Svaki korisnik može pri registraciji izabrati želi li da njegov digitalni dnevnik bude javan i vidljiv svim posjetiteljima portala. Na osnovu pregledanih i odobrenih fotografija, sustav automatski generira statistiku obilazaka. Uz informaciju o ukupnom broju obilaznih KT-a i stupnju priznanja, korisnici mogu dobiti informaciju o potrebnom broju obilaznih KT-a za svako područje i svom statusu unutar pojedinog područja. U e-Dnevniku nalazi se i karta KT-a HPO-a na kojoj se mogu pregledavati ili pretraživati KT. Korisnik ima i mogućnost filtriranja (jednostavni GIS upiti) KT-a prema području, nazivu brda ili planine, nazivu KT-a i nadmorskoj visini. Unutar e-Dnevnika HPO-a dane su

najosnovnije informacije o HPO-u i njegovim KT-ima (naziv KT-a, naziv područja kojemu pripada, naziv gorja na kojem se nalazi, nadmorska visina). Uz jednostavne GIS upite dana je i mogućnost geolokacije.

Interaktivna planinarska karta Hrvatske

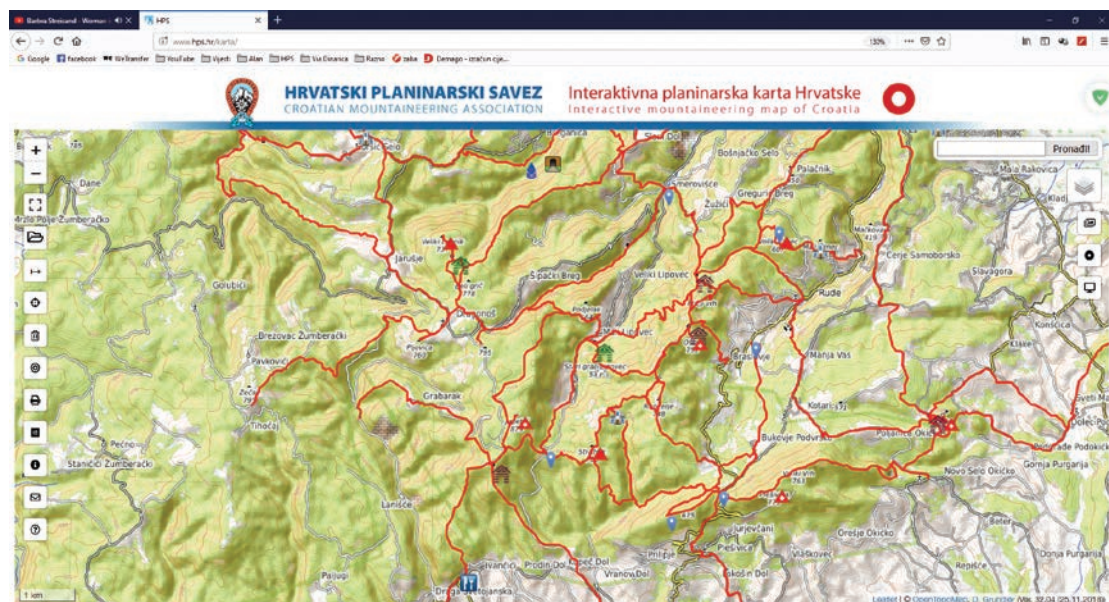
Web HPS-a od 2018. obogaćen je novim atraktivnim sadržajem, Interaktivnom planinarskom kartom Hrvatske. Karta je dostupna na adresi karta.hps.hr, a može joj se pristupiti i sa stranica na domeni HPS-a koje sadrže podatke o hrvatskim vrhovima i planinarskim objektima.

Interaktivna planinarska karta Hrvatske omogućava jednostavan i pregledan prikaz planinarskih putova, planinarskih domova, kuća i skloništa, vrhova i drugih planinarskih odredišta u hrvatskim planinama. Podaci koji se prikazuju na karti povezani su s registrom planinarskih putova HPS-a te s bazama podataka o planinarskim objektima i vrhovima HPO-a. Njezina je namjena olakšati planinarima planiranje izleta prikazom planinarskih putova i kuća o kojima brine HPS.

Zamisao o takvoj karti na *webu* HPS-a postojala je već dugo prije toga, no preduvjet za njezino ostvarenje bilo je prikupljanje i sistematiziranje

obilja podataka o planinarskim putovima, planinarskim kućama i vrhovima. Interaktivni zemljovid rabi i povezuje podatke koje prikupljaju i obrađuju Komisija za planinarske putove HPS-a, Komisija za planinarske objekte HPS-a i Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS-a. Važno je istaknuti da su na karti prikazani samo oni objekti koji se vode u HPS-ovim službenim registrima i bazama podataka. Registar planinarskih putova i Interaktivna planinarska karta Hrvatske sadrže više od 1300 putova te više od 1000 raznovrsnih objekata i lokacija (planinarskih domova, kuća i skloništa, vrhova, slapova, jezera i dr.). U kartu korisnik može ucrtati trag planiranog izleta te ga prenijeti na svoj mobilni ili GPS uređaj te tako povećati sigurnost kretanja u prirodi.

Korisnik s kartom komunicira s pomoću ikona koje se nalaze na njezinoj lijevoj i desnoj strani. Klikom na ikonu »Pomoć« prikazuje se detaljna uputa za uporabu karte. Nakon klika na odabrani prikazani planinarski put, kuću ili vrh pojavit će se oblačić s dodatnim informacijama o tom objektu. Klikom na »Više informacija« u oblačiću se otvara HPS-ova *web*-stranica s detaljnim podacima o tom objektu. Posebno je zanimljiva mogućnost prikaza različitih

Interaktivna planinarska karta Hrvatske

kartografskih podloga. Kao osnovna podloga odabran je OpenStreetMap. Ona sadrži mnogo planinarima korisnih pojedinosti, a korisnik može odabrati i desetak drugih dostupnih podloga, među kojima i karte TK25 Državne geodetske uprave, Googleove karte ili satelitske snimke terena.

Podaci o hrvatskim planinama sada su mnogo dostupniji svakome tko ima vezu s internetom, bilo putem računala, bilo tableta ili mobitela. Planinarima koji vole istraživati i služiti se suvremenom tehnologijom interaktivna karta pružit će sasvim nove mogućnosti za planiranje izleta, a nema dvojbe da će se novim tehnološkim rješenjem na *webu* HPS-a rado služiti i planinari iz susjednih, ali i udaljenih zemalja, koji sve češće posjećuju naše planine.

Aplikacije eHPS i infoHPS

Hrvatski planinarski savez pripremio je i tijekom srpnja 2020. pustio u rad dvije praktične planinarske aplikacije za mobilne telefone.

Aplikacija eHPS omogućuje jednostavno pretraživanje i pregledavanje podataka o svim hrvatskim planinarskim domovima, kućama i skloništima, svim kontrolnim točkama HPO-a i svim dosad otvorenim planinarskim obilaznicama u Hrvatskoj. Svaka planinarska kuća i vrh predstavljeni su atraktivnom fotografijom, među kojima je i velik broj zračnih snimaka, snimljenih bespilotnom letjelicom. Planinare će posebno razveseliti poveznice koje omogućuju prikaz lokaliteta na Interaktivnoj planinarskoj karti Hrvatske.

Druga aplikacija, nazvana infoHPS, omogućuje pretraživanje aktualnih podataka o svim planinarskim udrugama članicama HPS-a. Osim naziva i OIB-a, za svaku udrugu prikazani su podaci o službenoj elektroničkoj adresi na domeni hps.hr, o terminima i adresi održavanja sastanaka, načinu uclanjivanja i drugi podaci. Na taj način zainteresiranim građanima bit će još lakše dostupni podaci o njima najbližim planinarskim društvima i klubovima.

Aplikacije su besplatne, a mogu se preuzeti s *web*-stranice HPS-a ili skeniranjem QR koda. Za pristup aplikacijama potrebna je internetska veza.

Aplikacije eHPS i infoHPS za mobilne telefone

Knjižnica HPS-a

Knjižnica HPS-a najveća je planinarska knjižnica u Hrvatskoj. U njoj se čuvaju raznovrsne vrijedne planinarske knjige – monografije, vodiči, dnevnici, beletristika, zbirke pjesama i druga pisana građa od 18. stoljeća do danas. Osim knjiga na hrvatskom jeziku, knjižnica HPS-a sadrži i inozemnu planinarsku literaturu, najviše na engleskom, njemačkom, francuskom, talijanskom i slovenskom jeziku, prikupljanu u suradnji s inozemnim planinarskim savezima i izdavačima.

Planinarske knjige iz knjižnice HPS-a upisane su 2019. u digitalni katalog koji omogućuje jednostavno pretraživanje i pruža informacije o svim knjigama dostupnima u knjižnici HPS-a. Izdanja su kategorizirana u više tematskih skupina (beletristika, monografije, vodiči, priručnici i udžbenici, speleologija, orijentacija, zaštita prirode, raritetne knjige i drugo). U knjižnici se također nalaze časopis Hrvatski planinar i drugi planinarski časopisi, koji nisu posebno katalogizirani.

Zainteresirani mogu s pomoću pretraživača na adresi <http://info.hps.hr/knjiznica/> potražiti knjigu ili tematiku koja ih zanima te svoj interes za pristup određenoj knjizi ili tematici iskazati tako da upute poruku na elektroničku adresu HPS-a. Uz najavu, sve su knjige dostupne za studentski rad u knjižnici HPS-a u Kozarčevoj 22 u Zagrebu, u radno vrijeme Ureda HPS-a.

Putni nalogator

Od 2019. u Uredu HPS-a upotrebljava se baza podataka posebno izrađena za izdavanje putnih naloga i provjeru putnih računa u HPS-u. Uz visok stupanj automatizacije i provjere podataka prije i nakon putovanja, bitno je pojednostavljeno slanje putnih naloga te obrada i kontrola podataka o svim službenim putovanjima i nastalim troškovima koji se obračunavaju prema putnom računu.

Elektroničke sjednice

Kao jedno od najpraktičnijih rješenja za funkcioniranje raznih organizacija u aktualnim epidemiološkim okolnostima pokazali su se elektronički sastanci. U HPS-u je koncept sjednica uz »daljinsko« sudjelovanje pojedinih članova putem odgovarajućih komunikacijskih alata prije gotovo desetak godina prva primijenila Komisija za planinarske putove.

Izvršni odbor HPS-a također je o pojedinim pitanjima već i prije početka epidemije bolesti COVID-19 raspravljao i odlučivao na elektroničkim sjednicama, a opcija održavanja elektroničkih sjednica unesena je još prije pet godina u Statut HPS-a i Poslovnik Izvršnog odbora. Na inicijativu predsjednika Izvršnog odbora HPS-a, koji je po struci informatičar, aktualni sastav Izvršnog odbora od početka rada u lipnju 2019. primijenio je mogućnost rasprava o svim temama putem odgovarajuće *web*-platforme za raspravu. Takve su rasprave potaknule same članove da se temeljitije aktivno pripremaju za rad na sjednicama.

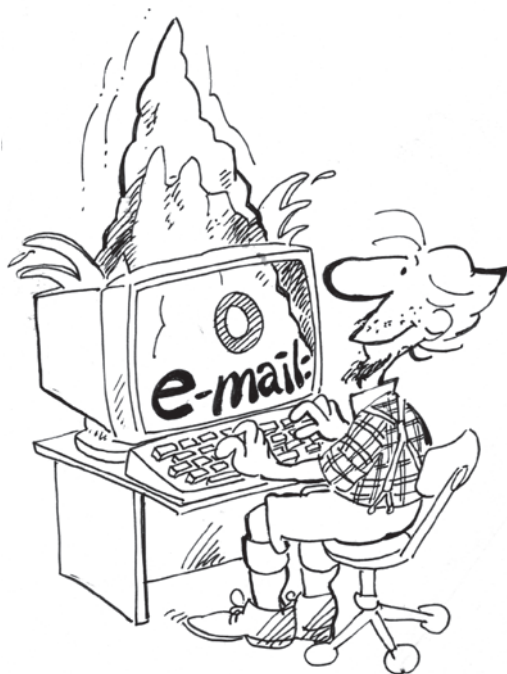
U posljednje se vrijeme opcija elektroničkih sjednica pokazala izrazito važnom jer zbog epidemioloških okolnosti nije moguće održavanje »klasičnih« sjednica uz boravak u istoj prostoriji. Pritom treba naglasiti da, za razliku od mnogih drugih organizacija i njihovih tijela, elektroničke sjednice Izvršnog odbora HPS-a ne obuhvaćaju samo površnu kratkotrajnu raspravu i glasovanje o iznesenim prijedlozima odluka, već učinkovitu višednevnu raspravu o svim temama iz dnevnog reda. Na temelju svih iznesenih stajališta i mišljenja predsjednik Izvršnog odbora formuliра prijedlog o kojemu se zatim putem odgovarajućeg obrasca, uz obaveznu autentifikaciju i potvrdu,

izjašnjavaju svi njegovi članovi. Model se pokazao veoma funkcionalnim i demokratičnim, premda nema dvojbe da su sastanci uživo uvijek mnogo neposredniji i svima mnogo draži.

Službene elektroničke adrese na domeni hps.hr za sve udruge članice HPS-a

Radi modernizacije rada i unaprjeđenja komunikacije između HPS-a i njegovih udruga članica, Izvršni odbor HPS-a donio je odluku o dodjeli službenih adresa elektroničke pošte svim planinarskim udrugama članicama HPS-a. Službena korespondencija više se neće slati poštom, kao do sada, već će se radi kvalitetnije, brže i sigurnije komunikacije prepiska odvijati elektroničkim putem. To se odnosi na prepisku između HPS-a i njezinih udruga članica, na međusobnu komunikaciju planinarskih udruga, ali i na njihovu komunikaciju sa svojim članovima. Tako će se sve informacije moći kvalitetnije i brže dijeliti unutar cijele planinarske zajednice. Štedi se na papiru i poštanskim troškovima, a informacija brže stiže do primatelja.

Na poštanske adrese udruga članica HPS-a upućen je u drugoj polovici 2019. dopis s

Karikatura Senaida Serdarevića

pristupnim podacima i uputama za prilagođavanje pretinaca službene elektroničke pošte. Odgovorne osobe u udrugama članicama HPS-a pozivamo da redovno prate pretince elektroničke pošte te da u slučaju izbora novih dužnosnika udruge prenesu podatke i upute na novoizabrane osobe. Udruge koje su dosad koristile svoje pretince elektroničke pošte mogu prilagoditi proslijeđivanje elektroničke pošte s jedne adrese na drugu.

HPS na društvenim mrežama

Radi neposrednije komunikacije sa članstvom, odlukom Izvršnog odbora HPS-a u jesen 2019. HPS je pristupio društvenim mrežama i na Facebooku otvorio stranicu »HPS – Hrvatski planinarski savez«. Na njoj se objavljuju aktualne informacije o radu HPS-a i druge novosti zanimljive za članove Saveza. Zahvaljujući popularnosti društvenih mreža, objave na HPS-ovoj stranici na Facebooku nerijetko bilježe više desetaka tisuća korisnika (najveći doseg jedne objave bio je 72.000 korisnika). U novije je vrijeme najveći broj pristupa i dijeljenja zabilježen za objavu kampanje »Ne ostavljaj tragove«, koju je provela Komisija za zaštitu prirode HPS-a, i za informacije o aplikacijama eHPS i infoHPS za mobilne telefone.

Što dalje?

Razvoj informatičkih planinarskih sadržaja nastavlja se na raznim poljima.

Jedan je od najvažnijih aktualnih razvojnih projekata izrada nove *web*-stranice HPS-a s novim funkcionalnostima. Cilj je na kvalitetniji način povezati ovdje spomenute baze podataka u jedinstvenu *web*-platformu s automatiziranom sinkronizacijom podataka iz različitih baza, a ujedno pojednostavniti objavljivanje vijesti.

Nedavno je započela i izrada aplikacije za evidenciju članstva. Riječ je o vrlo kompleksnoj bazi podataka koja mora zadovoljavati najviše standarde zaštite osobnih podataka, a ujedno omogućiti udrugama jednostavan rad s obiljem podataka korisnih za njihov rad. Kada bude dovršena, HPS će tu aplikaciju bez naknade staviti na raspolaganje svim zainteresiranim planinarskim udrugama, za vođenje evidencije njihova članstva.

Mogućnosti interneta nisu time ni približno iscrpljene, pa je izgledno da se u nadolazećim godinama može očekivati još planinarsko-informatičkih poslastica.

Zaključno

Svim je korisnicima dobro poznato da su baze podataka i podaci u njima upotrebljivi onoliko koliko su ažurni i vjerodostojni. U obilju podataka nije uvijek jednostavno održavati njihovu točnost, no zato i ovim putem apeliramo na sve planinare, a posebno dužnosnike planinarskih udruga, da provjere podatke o svojoj udruzi, o planinarskim kućama kojima upravljaju i druge podatke koji su im poznati. Zapazite li neki netočan podatak, ispravke i ažurne podatke molimo javite na elektroničku adresu HPS-a hps@hps.hr.

Za kraj treba istaknuti još jednu činjenicu, koja se nekako uvijek podrazumijeva, a treba biti iznova istaknuta – činjenicu u koju neće povjerovati oni koji ne poznaju snagu planinarskog entuzijazma: sve spomenute aplikacije, evidencije i baze podataka i njihovi sadržaji izrađeni su volonterskim radom članova HPS-a, bez ikakve naknade. Tijekom godina, jedini troškovi HPS-a vezani uz baze podataka i aplikacije bili su troškovi registriranja domene, usluge hostinga i profesionalne programerske usluge za CMS platformu koja čini jezgru *weba* HPS-a. Sve ostalo napravljeno je isključivo zahvaljujući entuzijazmu planinara volontera koji posjeduju potrebna informatička znanja i motivaciju, strpljenje i ustrajnost da pridonesu planinarstvu prikupljanjem i obradom obilja korisnih planinarskih podataka. Njihova imena u ovom tekstu nisu spomenuta jer ih je mnogo i jer je težište na rezultatima njihova rada, a ne na njima kao pojedincima. Iako nisu poimence spomenuti, oni će se prepoznati. Poznato je da svaki rad, pa tako i izrada funkcionalnih aplikacija i baza podataka, iziskuje mnogo vremena, strpljenja, rada i suradnje na svim razinama. Ipak, zadovoljstvo koje donosi saznanje da su putem naših elektroničkih »prozora u svijet« nekoga možda izravno ili neizravno zainteresirali za planinarenje, uputili na neko zanimljivo mjesto, da su mu/joj planinarstvom uljepšali i obogatili život, veća je nagrada od svake materijalne naknade. Hvala im!

Što znamo o Velebitu?

Kviz znanja (30 pitanja - 39 bodova)

Anita Kristian i Jurica Antić, Zagreb

Velebit je velika planina naziv je pjesme kojom počinje jedan od dokumentaraca o toj planini. Da je velik, znamo iz iskustva. No, osim još jednim izletom, znanje o Velebitu odlučili smo proširiti i produbiti jednim kvizom. Sa skupinom prijatelja planirali smo sredinom lipnja posjetiti tu, nama najdražu, hrvatsku planinu. Budući da svaki izlet počinje dobrom pripremom, dogovaranjem i podizanjem adrenalina prije izleta, potajno smo složili nekoliko pitanja o Velebitu. Iskristili smo iskustvo sudjelovanja u pub kvizovima, glad za istraživanjem činjenica i učiteljsko zvanje. Kviz smo oblikovali kao zagonetan i poučan, ali i zabavan skup pitanja. Ispalo je dobro. Upriličili smo ga na Alanu, usred izleta, nakon cjelodnevnog planinarenja. Ugođaj je bio opušten pa smo dopustili i malo prepisivanja, a sve smo sudionike nagradili prigodnim poklončićima koje su mogli sami izabrati. Kako uloženi trud ne bismo zadržali za sebe, želimo kviz podijeliti i s drugim ljubiteljima Velebita, da ga još bolje upoznaju. Zabavite se i vi!

1. Najviši je vrh Velebita Vaganski vrh, a nadmorska mu je visina:

A) 1747 m
B) 1757 m
C) 1777 m

2. Za stvaranje impozantnoga krškog reljefa Velebita bile su presudne karbonatne naslage velike debljine, tektonska aktivnost koja je oblikovala reljef te:

A) bura koja je otpuhivala usitnjeni vapnenac
B) mikroorganizmi koji su živjeli na stijema i postupno ih nagrizali
C) oborine obogaćene ugljičnim dioksidom koje su otapale karbonatne naslage

3. Velebit udomi dva nacionalna parka: NP Paklenica sa sjedištem u Starigradu i NP Sjeverni Velebit sa sjedištem u:

A) Krasnu
B) Senju
C) Oltarima

4. Ako je ne nađemo na Velebitu, možemo je potražiti u novčaniku jer upravo se ona nalazi na naličju kovanice od 50 lipa. Kako se zove ta endemska biljka žutih cvjetova koja raste samo na Velebitu (i katkad u novčaniku)?

ALAN ČAPLAR

Premužićeva staza u Rožanskim kukovima

Na putu između Svetog brda i Vaganskog vrha

- A) velebitski klinčić
B) velebitska degenija
C) velebitska zečina
5. Dio sjevernog Velebita proglašen je nacionalnim parkom:
A) 1999.
B) 2000.
C) 2001.
6. Kako se imenom i prezimenom zove hrvatski botaničar i austrijski časnik, rođen 1850. u Senju, koji je prikupio izvanrednu herbarijsku zbirku od oko 30 tisuća listova? Po njemu su nazvane biljke *Polygala rossiana* i *Leontodon rossianus*, te popularno sklonište na Velebitu. (za dva boda)
-
7. Najviši vrh sjevernog Velebita je:
A) Veliki Kozjak
B) Veliki Zavižan
C) Mali Rajinac
8. Kada na Zavižanskoj kosi sjedite 1622 metra iznad mora i uživate u zalasku sunca, kao na dlanu promatrate sve kvarnerske otoke. Koji otok palindromskog imena vidite?
-
9. Bilo minus 29 ili plus 28 Celzijevih stupnjeva, bilo 322 centimetra snijega ili puhala orkanska bura, svakoga dana pune 44 godine taj je motritelj izvješćivao Državni hidrometeorološki zavod o vremenskim prilikama na 1594 metra visokoj postaji Zavižan. Navedite njegovo ime i prezime. (za dva boda)
-
10. Prostrana zelena livada na Velebitu dijeli korijen svoga imena s:
A) marelicom
B) lubenicom
C) malinom
11. Od Alana prema Jablancu na moru proteže se žičara duga 6,3 km. Od 1957. do 1959. gradili su je zatvorenici s Golog otoka, a gradnja je financirana sredstvima britanske poslijeratne pomoći. Žičara je služila skijalištu na Alanu, koje su za odmor i rekreaciju koristili i čuvari iz zatvora na Golom otoku.
DA ili NE?
12. Ante Premužić gradio je stazu duž Velebita:
A) 6 godina
B) 4 godine
C) 3 godine

13. Ukupna dužina Premužićeve staze iznosi:
 A) 55 km
 B) 57 km
 C) 59 km
14. Prosječna širina Premužićeve staze iznosi:
 A) 90 cm
 B) 1,5 m
 C) 1,2 m
15. Dužina Premužićeve staze kroz NP Sjeverni Velebit iznosi:
 A) 12 km
 B) 16 km
 C) 22 km
16. Pjesma Vila Velebita nastala je vjerojatno nakon ilirskog preporoda (druga polovica 19. st.) te se uz pjesmu Ustani bane smatra jednom od naših najdomoljubnijih pjesama. U doba socijalističke Jugoslavije bila je zabranjena zbog pridjeva hrvatski. Autor pjesme je nepoznat, a dio (prvu kiticu i melodiju) zapisao je Vjenceslav Novak onako kako se pjevala na području
- Senja. Dovrši stihove pjesme: Velebite, vilovito stijenje / Ja ljubim tvoje smilje. / Ljubim tvoga u gorici vuka / I onoga...
- A) medvjedega luka
 B) ličkoga hajduka
 C) ovčjega prsluka
17. U Nacionalnom parku Sjeverni Velebit nalazi se:
 A) jama Mamet
 B) Lukina jama
 C) Kita Gaćešina
18. Iako samo na godinu dana, uz Plitvička jezera, 1928. jedan je dio Velebita proglašen nacionalnim parkom. Poznat je po prašumi i izdašnim izvorima ledene pitke vode. Nekada je ondje postojala pilana na parni pogon, a danas nalazimo simpatične kućice za odmor. Ima status posebnog rezervata šumske vegetacije, a jednim dijelom pripada i Nacionalnom parku Sjeverni Velebit. Kako se zove taj lokalitet?
-

Anića kuk u
Velikoj Paklenici

19. Samo se dva vrha srednjeg Velebita izdižu više od 1620 metara iznad mora. To su:
 - A) Šatorina i Zečjak
 - B) Šatorina i Matijević brijeg
 - C) Šatorina i Ograđenik
20. Kada na Velebitu kažemo dabar, taj pojam odnosit će se na:
 - A) simpatičnog glodavca
 - B) stjenoviti vrh – kuk
 - C) kršku depresiju – uvalu, dolac
21. Većina cestovnih brdskih trasa prema moru građena je za vrijeme habsburške vlasti, a današnje se uglavnom podudara s nekima od njih. Tako na pravcu od Gospića do Karlobaga imamo sljedeće tri ceste:
 - A) Karolina, Terezijana i Knežić-Kekićeva
 - B) Karolina, Jozefina i Lujzijana
 - C) Rudolfin, Terezijana i Dalmatina?
22. *Malo mi je jedan život za Velebit ili Meni je Velebit il ne bit* volio je reći taj gorštak iz Baških Oštarija. Podigao je planinarski dom u Baškim Oštarijama i poznavao svaki pedalj srednjeg Velebita. Volio je i floru i faunu, a rado je proučavao i uzgajao poskoke, koje je poznavao možda bolje od ikoga u Hrvatskoj. Navedite njegovo ime, prezime i nadimak! (za tri boda)

23. Klanci Velika i Mala Paklenica ime su dobili po:
 - A) mitu o terenu koji liči na onaj iz pakla
 - B) vrsti borove smole koja je služila za premazivanje brodova, rasvjetu i liječenje rana
 - C) paklenim ljetnim vrućinama i jednim od najviših temperatura izmjerenih u Hrvatskoj

24. Najljepša brdska prometnica u Hrvatskoj nesumnjivo je Majstorska cesta. Ona preko južnog dijela Velebita povezuje naselja Obrovac i Sveti Rok. Kako joj samo ime govori, remek-djelo je Habsburške Monarhije i graditelja Josipa Kajetana Knežića. Dugačka je 41 kilometar, nagib joj nigdje ne prelazi 5,5 %, a građena je od 1825. do 1832. Za tri boda navedite nazive triju prijevoja na toj cesti!

25. Sjeverni dio Velebita na neki nam je način otkrio i pristupačnijim učinio velebitska legenda Ante Premužić. Južni dio Velebita približio nam je Tatek, otkrivši nam neke od najzanimljivijih dijelova i detalja. Označio je stazu kroz Kamenu galeriju kraj Stapa, kao i Stazu Malog Princa na Crnopcu. Zaslužan je za skloništa na Crnopcu, Bojincu i ono kraj Stapa - Tatekovu kolibu. Tatek je zagrebački Zadrani. Rođen je 1927. u Zagrebu,

sin je zagrebačkoga akademskog slikara i zubotehničar po struci. HPS-ovu nagradu za životno djelo primio je 2013., a 2017. postaje počasni markacist. Umro je 2018. u Zadru, gdje je i živio od 1965. Navedite Tatekovo pravo ime i prezime! (za dva boda)

26. Svojom visinom većom od 300 metara doseže nadmorsku visinu od 712 metara. S više od stotinu penjačkih smjerova poznato je penjalište u Nacionalnom parku Paklenica i najposjećenije u Hrvatskoj. Ta se najveća velebitska vertikalna stijena zove:
- A) Anića kuk
 - B) Vrančića kuk
 - C) Modrića kuk
27. Winnetou je lik apaškog poglavice iz književnih djela Karla Maya. U šezdesetim godinama prošlog stoljeća zapadno-njemački filmaši u koprodukciji s Jadran filmom snimili su serijal filmova na tu

temu. Koristili su kulise koje je priroda svojom ljepotom podarila Hrvatskoj na Velebitu, Plitvičkim jezerima, Krki, Zrmanji i drugdje. Poglavica je svoj život okončao u dolcu ispod kojega velebitskoga kompleksa stijena?

28. Rijeka Krupa sa svojim kanjonom poseban je biser južnoga podvelebitskoga kraja. Vodena masa rječice Otuče koja u Lici ponire kraj Gračaca, izvire kao Krupa kraj istoimenog sela. Već u samom izvorishnom dijelu prima prvu, ali ne i jedinu pritoku – Orovaču. Tok Krupe završava Sastavcima – ušćem u Zrmanju. Kanjon Krupe dugačak je samo 7 kilometara, broji 19 slapova i prava je oaza koja vješto skriva razne znamenitosti, a vi za tri boda navedite sljedeće:

1. Naziv rječice koja je najveća pritoka Krupe

2. Naziv poznatog niza sedrenih barijera

3. Naziv mosta izgrađenog suhozidnom tehnikom

29. Velebit na krajnjem južnom dijelu obilazi rijeka Zrmanja. Poznata je po izvanredno bistroj vodi i kao rijeka koliko kanjona?

- A) 4
B) 5
C) 6

30. Duboki Dol napušteno je ličko selo na južnom dijelu Velebita. Poznato je po hrvatskom hrvaču grčko-rimskim stilom Marijanu Matijeviću, tada najjačem čovjeku na svijetu. Nadimci su mu bili Lički Samson, Junak iz Like, Čovjek medvjed i Herkul zlatna srca. Osvajač je mnoštva zlatnih medalja i odlikovanja za prikazanu snagu od kojih se ističe orden velike turske zvijezde od turskog cara Abdula Hamida II. za osvojeno prvenstvo svijeta u hrvanju i drugim teškoatletskim igrama 1904. godine. Neke od demonstracija snage koje je

ALAN ČAPLAR

Mali Bat u skupini Crnopca

redovito prikazivao bile su: savijanje debele željezne šipke, razbijanje kamena od 150 kilograma na prsima, dizanje teške bačve zubima i još mnoštvo nevjerojatnih stvari koje su tog Ličkog Herkula proslavile u svijetu. Dopuštao je da na njega stave 600 kilograma težak kamen, te ga nosio dok ga macolama ne razbiju. Osim u snazi, Marijan je bio rekorder i u jelu. Nerijetko bi za ručak pojeo četiri kilograma telećeg mesa, a kada bi se dobro iscrpio, »stradalo« bi čitavo janje. Prigodom jednog njegovog javnog nastupa u jednoj hali, oznojen se našao na propuhu. Uslijedila je upala pluća od koje je i umro.

DA ili NE?

INFORMACIJE

Svoje odgovore možete poslati ispunjavanjem on-line obrasca dostupnog na web adresi:

<https://www.hps.hr/kviz/>

On-line obrazac kviza »Što znamo o Velebitu« može se ispuniti do 5. listopada 2020.

Pretplatnici Hrvatskog planinara s najviše točnih odgovora u on-line kvizu bit će nagrađeni simboličnim nagradama.

Točne odgovore potražite u idućem broju časopisa.

Velebitska minijatura u sedam činova

Željko Vinković, Bjelovar

*Kad puno razmišljaš o planini koju si posjetio, dogodila vam se ljubav.
Ako se rado sjećaš ljudi s kojima si bio, dogodilo vam se i prijateljstvo.*

Samo jednim ili dvama odlascima u neku planinu ne možete dokraja upoznati njeno bilo, ali možete se u nju itekako zaljubiti. Velebit i ja odmah smo »kliknuli«, osjetivši da odgovaramo jedan drugome. Poštuješ li ga kad nametne svoju volju, on će ti zauzvrat darovati prekrasne trenutke i uspomene. Prošle smo se godine viđali čak sedam puta.

Odmor na modernom planinarskom skloništu Ždrilo

Druženje započinjemo u ožujku, obilaskom vapnenačkog carstva Bojina

i Vidakova kuka. To je idealno vrijeme za posjet primorskoj strani južnog Velebita jer temperature još nisu previsoke. Da je Bojin kuk pravi planinski ljepotan, govori činjenica da su granice Nacionalnog parka Paklenica bile proširene da bi obuhvatile područje Bojinca.

Osim ljepote bijelih kukova, zanimljiva je i mogućnost kombiniranja zahtjevnijeg uspona uz korištenje sajle i lakšeg silaska preko Žlibe, s druge strane. S vrha se pružaju dojmpljivi vidici

preko prostrane visoravni Velikog Rujna i masiva Višerujne dalje na zid najviših velebitskih vrhova.

Područje Vidakova kuka manje je od Bojinca. Skupinu čini nekoliko obliha i glatkih tornjeva s kojih se pruža vidik na primorsku terasu s obiljem škrapa, kukova i dolaca. Dojmljiv je vidik preko dōca kojim staza od Vidakova produžuje do Zoljina kuka. Vidakov i Zoljin kuk, svaki na svojoj strani, stoje kao utvrde, a između njih uvukao se šumovit i pitom dōčić.

Sutradan se uputismo »Stazom mirila« na Veliki Vitrenik, vrh koji smo toliko puta gledali s pakleničke plaže. Za sat vremena bili smo na vrhu, dobrom vidikovcu na Anića kuk, klanac Velike Paklenice i zaselak Tomiće. Uza stazu se nalaze mirila – pogrebna spomen-znamenja izrađena od velebitskog kamena. Mirila nam svjedoče o

običajima, načinu života i stvaranja cijeloga jednog vremena.

Svibanj je donio uspon s Takalica preko Velikog Sadikovca do modernoga i šarmantnoga planinarskog skloništa Ždrilo. Sklonište se sastoji od jedne prostorije, u kojoj su peć, stol s klupama i ležaji za noćenje. Za nas

Uspón na Bojin kuk pomoću sajli

Vidik s Bojinca na najviše velebitske vrhove

četvero sklonište bi bilo komotno, a zlu ne trebalo, stisnulo bi se i desetak ljudi. Arhitektura i interijer skloništa referira se na prostor koji je mjesto susreta Primorja, kamena i Like, koja koristi drvo u svojoj gradnji.

Od skloništa se za dvadeset minuta može stići na Ždrilski kuk, vrlo lijep vidikovac. Nismo se smjeli previše zadržavati jer su se iz smjera sjevernoga i srednjeg Velebita navlačili tamni, kišni oblaci. Natrag, prema Baškim Oštarijama, uputili smo se preko Medina dôca, putom koji vodi kroz prekrasnu bukovu šumu. Na skretanju u Jurkovu dolinu nailazimo na srušena stabla. Razbacana su preko staze u krugovima, kao posljedica jakog vjetrova – vrtloga koji ih je rušio.

Budući da je riječ o području ugodnom za hodanje, brzo smo stigli do Sladovačke livade i dalje preko grebena Sladovače do Kubusa. Za četiri sata bili smo na sigurnome, u bungalovima planinarskog doma Prpa. Kiša nas nije

ulovila! Za dobrodošlicu čuvena Prpina »izuvača«, a onda razgovori o Velebitu dugo u noć. Kad za sugovornika imate takvog znalca kao što je Vlado Prpić, šteta je ne iskoristiti priliku da se nauči nešto novo o Velebitu.

Prpa nas poziva da se sljedeći vikend priključimo pohodu »Od Zavižana do Prpe u jednom danu«, koji već šestu godinu zaredom organizira njegov HPU Prpa iz Baških Oštarija. U tako opuštenu ugođaju olako mi preko usana prelazi obećanje:

– Vidimo se!

Moja me najdraža životna i planinarska suputnica pomalo u čudu pogleda:

– Nećeš valjda sljedeći vikend opet na Velebit?

– Ne mogu ništa: obećao sam!

Već sljedeći petak na putu sam za Baške Oštarije te dalje, do planinarskog doma Zavižan. Sutradan ujutro već u pet sati bili smo na »Premužički«. Skupilo se tridesetpetoro velebitskih zaljubljenika

Vidik kroz krošnje
crnog bora s
krševita hrpta
Velikoga Golića

različitih hodačkih sposobnosti. Najbrži su Premužićevu stazu pregazili za šest do osam sati, a najviše ih je bilo s prosjekom od deset do dvanaest sati. Najvažnije je da su svi završili bez ozljeda. Za mnoge je to bilo novo iskustvo.

U srpnju upoznajemo stare staze velebitskih pastira koje se danas vrlo malo rabe. S travnate visoravni Velikog Rujna krećemo tzv. Počiteljskim putem. Tako se nazivao lički dio poprečnog puta koji je preko Ribničkih vrata povezivao ličko podvelebitsko selo Počitelj sa Šibuljinom i Starigradom. Na Ribničkim vratima preko staze ima mnogo porušenih stabala. Preko Oglavinovca i travnate udoline Janjčarice dolazimo na Rudine.

Rudine su bile prvi od 35 velikih velebitskih pašnjaka koji su Gospićkim ugovorom pripali dalmatinskim stočarima iz Bukovice i Ravnih kotara. Za povratak s Rudina koristimo Čitlučki put preko Jelovačkih vrata, koji je povezivao lička sela Čitluk i Počitelj s Krušćicom i Šibuljinom. Staza preko Jelovačkih vrata većinom je jako zarasla i vrlo je teško pratiti prastare markacije.

U drugoj polovici rujna hodamo uzdužnim rasjedom sjeverne padine južnog Velebita. On se proteže od Štirovačke poljane pod Badnjem, preko Vagana i Vaganske kose pod Babinim i Vaganskim vrhom, tzv. Senjskim putem, do travnate visoravni Bunovca (oko 1200 m), koja nam je početna i završna točka. Bunovac je uska, bajna dolina, duga malo manje od dva kilometra, smještena duboko pod okomitim stijenama Malovana i Segestina.

Markacija nas odmah diže oštro uzbrdo bukovom šumom pa kroz klekovinu do čuvene travnate Cesarove doline, koju staza presijeca. Tko se želi vratiti pedesetak i više godina unatrag u život Cesarove doline i Velebita iz tog doba, mora pročitati knjigu »Iz velebitskog dnevnika«. Knjiga je nastala iz zapisa i uspomena akademika Sergeja

Forenbachera s njegovih čestih putovanja Velebitom.

Prolazimo pored ostataka Malovanskih stanova te izlazimo na vršni greben, putem koji će nas dovesti na prostran prostor Vaganskog vrha. Dvoje novih planinara, koji su prvi put na Velebitu, odmah su imali sreću posjetiti njegov najviši vrh. Na putu prema bunaru Marasovcu nipošto nismo željeli preskočiti Babin vrh, koji je jedan od glavnih vrhova kopnenog bila, s dvama podjednako visokim vrhovima.

Stazu od Marasovca prema srušenom bivšem planinarskom domu Štirovac jako je teško pratiti, posebno preko livade prije ulaska u šumu. Osobito je važno dobro pratiti stazu jer vodi još uvijek minski sumnjivim područjem. Dom Štirovac bio je jednokatna zidana zgrada s kuhinjom i blagovaonicom u prizemlju. Na prvom katu bile su dvije sobe s po četiri kreveta i dvije s po 14 skupnih ležajeva. Srušen je tijekom Domovinskog rata.

U listopadu baš imamo sreće! U povodu 70. obljetnice proglašenja Nacionalnog parka Paklenica organizirani su Dani otvorenih vrata, a ulazak u Park i špilju Manitu peč za sve su posjetitelje

Ostaci nekadašnjeg planinarskog doma Štirovac

besplatni. Navečer smo poslušali vrlo zanimljivo predavanje astronoma Ante Radonića »Svemir i kretanje čovjeka«. Nitko od nas nije prije posjetio Manitu peč. Uređena je za posjećivanje još davne 1937., a vrlo je lijepa. U pola sata razgledavanja ostali smo zapanjeni ljepotama sigastih ukrasa, od čuvene »Vještice« do »Kacige« i »Orgulja«. Nastavljam preko Vidakova kuka na krševit hrbat Velikoga Golića, koji iz daljine izgleda poput oštrog stošca. Vrh je kamenjarski travnjak, a njegova padina okrenuta prema Velikom Rujnu, prije požara gusto obrasla crnim borom, sada izgleda tužno.

Drugi dan obilazimo Tulove grede, stjenovit greben izrazito strmih kukova, vapnenačkih stijena poslaganih u dužinu od oko jednoga kilometra. Tu kršku formaciju čudesne ljepote čine tornjevi, stupovi, žljebovi i točila, uz koje su vezane mnoge narodne predaje. Navodno su se ondje zmajevi legli iz jaja, a u stijenama živjele nevidljive velebitske vile ili Crna kraljica koja je donosila nesreću. Tulove grede poznate su i po tome što su na njima prema romanima Karla Maya snimani filmovi o indijanskom poglavici Winnetouu.

Sedmi, završni susret u 2019., dogodio se pretkraj studenoga, ovaj put na sjevernom Velebitu. Subota na bijelim vapnenačkim stijenama atraktivnoga Velikoga Kozjaka samo je na trenutke nudila vidike na šumsko prostranstvo Štirovače ili travnatu kotlinu Velikog Lubenovca. Poznata velebitska magla igrala se skrivača s povremenim sunčanim upadima i oblacima koji su bivali sve tamniji.

Večer u planinarskom domu Zavižan donosi mi uživanje u prelistavanju knjige Krunoslava Raca »Zemlja vuka i vjetra«. Nakraju sam je kupio! Vani je prilično vjetrovito i hladno. Jutro ne donosi promjenu, i dalje puše oštar sjeveroistočnjak, a iznad Zavižanske kose i Balinovca ulovila se magla. Zavižan je uvijek imao neku svoju mikroklimu!

Automobilom se spuštam do Lomske dulibe i početka staze za Mali Rajinac. Magla je ostala iza mene, moglo bi se reći i iznad mene! I vjetar je puhao samo na vrhu. Oko podneva ipak je bio kraj planinarenja za taj put. Sve se zatvorilo i počela je kiša. Treba i to poštovati! Toliko si nam uživanja pružio u sedam susreta, hvala ti, Velebite, na svemu i vidimo se dogodine!

Vidik s Vaganskog vrha na vrhove kopnenog bila Velebita

Zakopano blago

Zvonko Trdić, Ogulin

Dovezao sam se iz Ogulina kamionom koji je išao po trupce negdje iza Jasenka. Bilo je rano, pa sam pred dućan na Bjelskom stigao prije trgovca Miće, koji je živio u Musulinskom Potoku. Trebao sam uzeti neke potreštine za dom na Kleku, i ponijeti ih gore. Evo i njega! Srdačno smo se pozdravili. Otvorio je dućan, navukao radnu kutu, pa posegnuo za kartonskom kutijom iza pulta. Bila je u križ povezana debelom špagom, s posebnim čvorom na sredini, kako je to običavao činiti domar Vlado Krevelj Pepe, i sam trgovac po struci. »Ovo je priredio Krevelj. On i Joso Butković jučer su otišli u dom.« – ljubazno mi je objasnio Mića. Stavio sam kutiju u ruksak, pozdravio i krenuo na Klek.

Zastao sam u čudu, zatečen nenadanim prizorom. Pred šumarijskom zgradom zaustavio se kamionet za prijevoz šumskih radnika i opreme, koji je svakim radnim danom dolazio iz Ogulina. U putničkom dijelu kamioneta bili su šumski radnici, ali je četvero došljaka iskočilo i iz otvorenoga teretnog dijela, skidajući nekoliko lopata. Poznavao sam svu četvoricu, i upravo su oni izazvali moje čuđenje. Bila je to ogulinska klatež, pomalo raspušteni mladići, skloni svakvim nepodopštinama, ali nikako radu. Poput svojih roditelja, došljaka, oficira i boraca, koji su živjeli u stambenim novogradnjama, dobro situirani, ali potpuno neprilagođeni urbanom životu, tumarali bi po cijele dane ogulinskim ulicama. Povezati njih i lopate bilo je uistinu nezamislivo. Dok su se zbunjeno muvali uz kamionet, krenuo sam stazom prema Kleku.

Na osunčanoj betonskoj ploči cisterne pred planinarskim domom, udobno smješteni na stolici, uživali su Josa i Pepe u jutarnjoj kavi. Za Josu je uvijek moralo biti kave, gdje god se nalazio. Pozdravio sam ih, onako uspuhan od brzoga hoda, i odnio kutiju u dom. Natočio sam si šalicu toploga čaja pa se pridružio onoj dvojici. Odmah sam im opisao neobičnu zgodu na Bjelskom.

– Jesam li ti rekao!? – uzvikne slavodobitno Josa, značajno pogledavši domara. – Svaka čast! – odvrati ovaj kratko, uz neku smiješnu grimasu. Bio je to sav razgovor na tu temu. Njih su dvojica popili kavu i nestali u domu, a ja sam vratio praznu šalicu u kuhinju, pa krenuo lagano prema vrhu Kleka.

Bilo je prekrasno vrijeme, kao stvoreno za boravak u prirodi. Uživao sam u jedinstvenom ugođaju kasnoga proljeća, diveći se bilju što je raslo iz sitnih pukotina na okomitoj stijeni Kleka. Nakon kraćega boravka na vrhu, odlučio sam se vratiti preko sipara pod jugoistočnom stijenom, pa kroz Okno, stazom iza doma. Svratio sam, usput, i do Klečke špilje. Došavši na prijevoj iznad doma ugledao sam bučnu grupicu ljudi kako nešto rade nedaleko doma, ispod staze za Bjelsko. Onako gole do pojasa, tek s povezima oko čela, nisam ih odmah prepoznao. Prilazeći, shvatio sam da je to ona četvorka s Bjelskog. Pozdravio sam ih izdaleka uzdignutom rukom, na što su i oni meni mahnuli, pa ušao u planinarski dom. Pepe je u kuhinji dovršavao ručak, a Josa u sali čitao novine.

– Što to oni rade? – upitao sam domara.

Joso Butković i Vladimir Krevelj Pepe

– Kopaju jamu! – odgovori Pepe pa nastavi kuhačom miješati jelo u posudi. Ni Josa nije bio rječitiji. Odložio je novine, ustao i krenuo prema izlazu. Na vratima me pozvao da mu se pridružim.

Pošli smo prema kopačima i zastali nad mjestom gdje su kopali. Povezi na čelu bili su im potpuno mokri, a niz tijela im se cijedio znoj. Dvojica su kopali krampom, a druga dvojica izbacivali zemlju lopatama, da bi se nakon nekoga vremena zamijenili. Iskopali su tek plitku površinu, više od dva metra u dužinu i metar u širinu. Iznad iskopa bila je neobična konstrukcija. Dva jaka kolca, zabijena sa strane, držala su kao ruka debelo kolje koje je branilo iskopanoj zemlji da se obrušava u jamu koju su kopali. Zemlju su, naime, bacali iznad iskopa, a ne ispod – što bi bilo mnogo lakše. Kada bi zemlja prelazila preko dugačkoga kolca, dodavali bi sljedeći, i tako gradili oslonac iskopanoj zemlji.

– Hoće li ovako biti dobro? – obratio se jedan od kopača Josi.

Joso, uvijek spreman za pjesmu i šalu

– Trebalo bi biti dobro, ali moramo duboko kopati! To je dobro mjesto! – potvrdi Josa.

Josa je bio službenik, gospodskoga držanja, ozbiljan i odriješit. Tako je izgledao, a tako se i ponašao. Svi su se prema njemu odnosili s posebnim poštovanjem i uvažavanjem. Pravi gospodin!

Okrenuo se Josa pa krenuo prema domu, a ja za njim. On mi ništa nije objašnjavao, a ja ništa nisam pitao, pa su mi uočene nelogičnosti i dalje ostale neobjašnjene.

Nakon ručka, Pepe, Josa i ja pilili smo i cijepali drva, a ekipa kopača nastavila je svoj posao. Josa je često odlazio do »radilišta«, savjesno nadgledao radove, i davao nove upute. Četvorka je sve kraće kopala, a sve duže su se odmarali pokraj, već do koljena duboke jame. Složili smo nacijepana drva uz temelje doma, pomeli piljevinu i iverje, pospremili alat, pa uz čaj s rumom nastavili nikada dovršene priče o raznim zgodama i nezgodama. Pepe je naložio vatru u peći, jer su večeri još uvijek bile prilično hladne. Zadnjim popodnevnom vlakom iz Zagreba, petkom redovito dolaze alpinisti koji se obavezno zabavljaju do duboko u noć, uz podosta alkohola, bučno i veselo. I njima će biti toplije. Obično potroše sve zalihe pića, ali nikako ne vole platiti spavanje u domu. Preko dana se razmire po kličkim stijenama, a nedjeljom popodne spremaju se u žurbi, stići na zadnji večernji vlak za Zagreb. Tako iz vikenda u vikend.

Već se spuštao mrak kada su kopači oprali ruke pred kućom i smjestili se za jedan stol u kutu sale. Velika lampa petoplínka visjela je o gredi nad sredinom sale, a manja lampa na petrolej, obješena o čavao na zidu, pomagala joj je donekle rasvijetliti prostoriju. Čudno mirni, šuškali su po svojim torbama, ispod petrolejke, i jeli što je tko donio. Pepe im je pokazao gdje će spavati. Odnijeli su torbe u spavaonicu i vratili se za stol. Uz konjak i pivu, raspravljali su nešto s Josom, koji im se pridružio za stolom.

Bučno su se otvorila ulazna vrata doma i začula se graja iz hodnika. Stigli su Zagrepčani! Ubrzo je sala bila prepuna ljudi i ruksaka iz kojih je virila užad i razne druge neobične stvari. Najveća je gužva bila iza vrata, oko police za opremu, jer su svi nastojali što prije smjestiti svoje stvari. Za nekoliko ruksaka nije bilo mjesta

na polici, pa su ih smjestili ispod stepenica u hodniku. Sve se to odvijalo uz dosta buke i glasnoga dogovaranja. Kad se metež malo smirio, a društvo posjedalo oko stolova, pomogao sam domaru oko čaja s rumom, koji je većina njih naručila. Još poneko pivo, i sve se malo stižalo. Za stolovima se zabavljalo društvo od petnaestak djevojaka i mladića, mahom studenata, koji su se dogovarali o sutrašnjim aktivnostima. Iskoristio sam zatišje, pokupio planinarske iskaznice, i odnio ih u domarovu sobu, kako bih ih mogao upisati u knjigu posjetitelja. U sobi je, pored lampe, za stolom sjedio Josa i nešto čitao. Stavio sam iskaznice na stol, pa otišao u kuhinju, vidjeti mogu li što pomoći domaru. Zajedno smo posluživali društvo, koje je sve češće nešto naručivalo. Kako je večer odmicala, razgovor i pjesma u sali bivali su sve glasniji, a ja sam pomalo »dozrijevao« za spavanje.

Subotnje jutro osvanulo je lijepo, kao i prethodnoga dana. Alpinisti su užurbano pripremili opremu za penjanje i nestali, a društvo kopača doručkovalo je za stolom u kutu. I oni su uskoro otišli put svojega »radilišta«. U topao čaj, koji je Pepe već pripremio u kuhinji, ulio sam čašicu ruma, pa se pridružio Josi i domaru u jutarnjem ritualu ispijanja kave. Prekinuo sam ih, nasmijane, u tihom razgovoru, i sjeo pokraj njih. Uslijedio je kratak dogovor: Pepe će pripremiti ručak, Josa nadgledati radove i prenijeti nekoliko ogrankova za rezanje, a ja ću donijeti drva u kuću, pa na Klečice. Nakon objeda, opet pilimo drva.

Josa i Pepe su već objedovali, kada sam se vratio u dom. Uzeo sam svoj dio, pa se pridružio nekolicini alpinista u sali. Slasnije je jesti u društvu nego sam. Naši kopači još su uvijek sjedili za svojim stolom i pili pivo. Djelovali su vrlo umorno, a jedan od njih imao je povez na šaci. Vjerojatno žuljevi!

Gotovo cijelo popodne, posao oko drva obavljali smo Pepe i ja, a Joso je više vremena provodio uz kopače na »radilištu«. Sve manje su se vidjeli iz već prilično duboke jame, a dogovaranje s Josom bivalo je sve učestalije, i na momente vrlo živo. Josa je teatralno gestikulirao, krilio rukama i povremeno nešto pokazivao, pa su njegove upute bivale sve slikovitije. Mjerio je koracima udaljenost od Vidikovca do jame, potvrdno klimao

Pepe u akciji

glavom, pa opet rukom nešto pokazivao. U jami je kopao jedan ili dvojica, a drugi su ležali sa strane. Bili su na izmaku snage. Još je jedan od kopača imao povez na šaci.

Vratili se alpinisti iz klečke stijene, a u sumrak dođoše i kopači za svoj stol. Josa se nije odvajao od njih. Živo su razgovarali i gestikulirali sva petorica za stolom. Bilo je očito da su umorni momci gubili radni elan, a Josa ih sve življe poticao na nastavak posla, uvjeravajući ih da treba još sasvim malo strpljenja do realizacije njihova plana. Nisu dugo izdržali uz konjak i pivo, već su se mučno popeli u spavaonicu.

Nedjeljno jutro, opet lijepo kao i prethodna dva, a ritual ispijanja kave uobičajen. Alpinisti otišli put stijena, a kopači za svojim stolom. Rutina – rekao bih na prvi pogled. Popio sam svoj čaj s rumom, Josa i Pepe kavu, ali društvo se ne diže od stola! Umorni, iako su tek ustali, zamotanih šaka, poluglasno raspravljaju!

– Nu, dečki, idemo li? – upita Josa.

– Mi odustajemo. Idemo kući! – složiše se sva četvorica.

Stari šarmeri u najmilijem društvu

– Najviše metar u stranu, i sigurno ćemo naći! Mora biti tamo! – uporan je Josa.

– Nemojte se ljutiti, čika Josu, ali mi više ne možemo! Idemo doma! – ustrajavaju i kopači.

Popili svak' svoju pivu, uzeli svoje torbe i lopate, pa se uputili stazom natrag, umorni i pokunjeni, kao da idu s pogreba.

Tek kad su kopači otišli, Josa i Pepe ispričaju svoju priču, koja je razjasnila njihovo tajnovito

ponašanje. Naime, Josa im je kazao da mu je jedan starac, na smrt bolestan, povjerio kako je još njegov pokojni djed na Kleku zakopao zlato koje je s društvom hajduka godinama stjecao pljačkom. Ostatak društva pohvatali su žandari, pa su strijeljani, a on zakopao zlato, kako ga ne bi uhvatili dok bi ga trošio. Zakopano je na mjestu zvanom Zorin mir, pod uskim hrptom, od stijene-vidikovca prema Ogulinu, šesnaest koraka u pravcu Jasenka. Starac nikada nije bio na Kleku, a kamo li da bi znao za rečeno mjesto. Predložio im Josa da zajedno iskopaju i podijele zlato. On će im pokazati točno mjesto, a oni će kopati. Dogovor je zaključen na opće zadovoljstvo.

Kasno popodne alpinisti su žurno otišli za Ogulin, a mi složno pomeli i očistili planinarski dom. Pepe je potom uzeo drvene tačke, koje sam iznio iz podruma, a Josa i ja »čivare«, pa smo u desetak navrata smeće nakupljeno iza doma prebacili u »jamu sa zakopanim blagom«. Kako smo podizali jedan po jedan kolac, tako je nakopana zemlja sama zatrpavala smeće u jami. Kolje smo odnijeli do kuće, za ogrjev, a lopatom malo poravnali zemlju nad jamom, pa lagano put Ogulina. Zlato je ostalo zakopano na Kleku.

Stijena Kleka

Od Plominske vale do Poklona

Moslavci na Učki

Kristijan Čikor i Darko Devčić, Čazma

Kada u svojim »krhkim« nogama imaš stotinu i »kusur« planinskih vrhova u Republici Hrvatskoj i pasionirani si planinar željan novih izazova, počinješ razmišljati o svakojakim »glupostima«, »ludostima«... o nečemu novom, izazovnijem. Mnoštvo ideja roji ti se glavom.

Tako sam prije nekog vremena, »žalostan« što postupno gubim interes za »hvatanjem« novih planinskih vrhova, zajedno s još nekoliko prijatelja iz HPD-a Garjevica iz Čazme u čijim žilama također teče ona istinska, čista »planinarska krv«, počeo razmišljati o novim izazovima. I ideja je stigla. Ne baš otprve, ali stigla je.

Sada zasigurno očekujete nešto revolucionarno, no nije tako. Ideja je jednostavna, vjerovatno i logična, no za nas nova i nekonvencionalna. Uglavnom, rodila se zamisao da nasumično odaberemo neku hrvatsku planinu, proučimo je i zatim je prijedemo u cijelosti, po dužini.

Odmah nam je na pamet pao Velebit. Idemo na Velebit! Od Senja, pa na Vratnik i onda udri do Zrmanje. Da se razumijemo, ne VPP-om. Zato i nije konvencionalno, već jednostavno kretanjem od »ve do ve«, kako se kaže. Po utabanim planinarskim putovima i, naravno, uz poneku stranputicu. No, ne ide to samo tako, na vagi se našlo mnogo čimbenika zbog kojih je Velebit odmah »upao u problem« te je stavljen na čekanje.

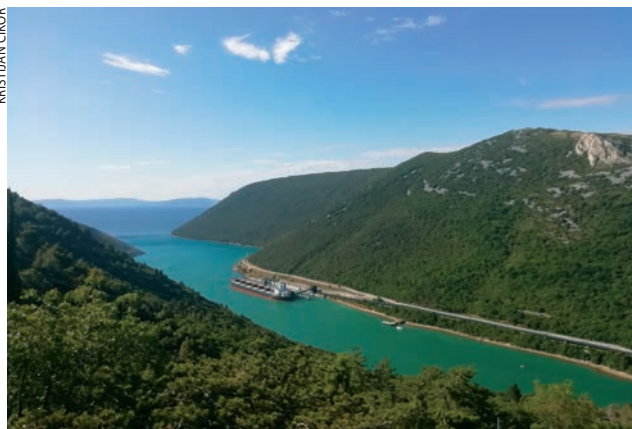
U nastalom idejno-realizacijskom zrakopraznom prostoru odjednom se stvorila Učka. Darko, »brat po planini«, i njegova Goga, vlasnici su simpatične nekretnine na jugu Istre i često su ondje. Kao grom iz vedra neba sijevnula je ideja. Darko je predložio: »Idemo za početak na Učku! Iz Plomina! Do Vojaka i Poklona, naravno!« Nisam znao bih li plakao ili se smijao. Doslovno.

Već smo za dva dana bili u Istri, a 31. svibnja oko 8:30 započeo je naš pohod iz Plomina, od mjesne crkve pa dok nas noge ili glava ne izdaju.

I kako to najčešće biva kada ideš srcem, a ne i razumom, te ne pročitaš detaljno Čaplarov vodič, ili ne baciš oko na kartu, ili to učiniš ovlašt – jednostavno odlutaš.

Naime, markacije na cesti odmah su nas usmjerile udesno, ugaženom stazicom, usporedno sa starom cestom Plomin – Rijeka, a kada je prošlo pola sata uvidjeli smo da markacija više nema. Kada su nestale i gdje, pitaj boga. Na početku ih je bilo. Sto posto! No, znamo da je netko napisao da je staza nešto lošije označena, a kako je bila solidno prohodna, tješili smo se i uporno nastavljali desno i dalje, prema izlazu iz Plominskog zaljeva, u smjeru rta, iznad Načinovića i Šimuna. Nešto nam je govorilo da ipak ne sluti »na dobro« i pošto smo napokon, teškom mukom, »bacili oko« na pripremljene karte, shvatili smo da smo promašili »ceo fudbal«. Baš smo kao Lolek i Bolek, no krasi nas nesalomljiv duh te smo odlučili nastaviti do vrha grebena iznad rta i tako modificirati rutu.

KRISTIJAN ČIKOR

Plominski zaljev

Kad smo se uspeli na travnati grebenski vrh, na nekih 450 metara, vidik koji je »pucao« na izlaz iz Plominske uvale, sam Plomin, otok Cres, a dijelom i na Krk, bio je očaravajući. Nije nam bilo žao što smo »malo« odlutali.

Nastavili smo grebenom, no on je ubrzo nestao i pretvorio se u planinske livade prošarane kamenom. Hodanje je postajalo sve teže, a posebnu teškoću stvarali su nam oštri kameni šiljci koji su bezobrazno izvirivali iz zemlje, a bilo ih je na tisuće. Čovječe, kao da ih je netko posadio! Shvatili smo da smo si zadali težak zadatak, no osnovni je cilj sada bio vratiti se na markiranu planinarsku stazu. Počeli smo se napokon služiti logikom. Nakon nekoliko uspona, pa silazaka, susrevši usput i četiri, pretpostavljam, divokoze, nakon točno dva i pol sata od početka hoda, na predjelu Bukova, napokon smo pronašli markiranu planinarsku stazu. To je Labinski planinarski put. Za nas autoput!

E, sada smo bili »na konju«. Malo ubrzavši hod, za točno tri sata i četrdeset minuta dosegнули smo stjenovit vrh Sisol. Čitali smo o njemu. Opisali su ga kao jedan od vrhova koji nije baš posjećen, vjerojatno zbog svoje surovosti i nepriступčnosti, no uistinu to nismo mogli razumjeti. Sisol nas je usprkos našoj početničkoj pogreški doslovno ostavio bez daha. Atraktivne stijene, izložene staze, nevjerojatne, gotovo okomite i opasne litice s kojih puca vidik na unutrašnjost

Špilja nadomak vrha Sisola

Istre, točnije, uređena i obrađena poljoprivredna zemljišta Čepićkog polja, ostavljaju bez daha.

Budući da smo na neki način bili u minusu glede vremena, krenuli smo odmah sa Sisola prema Šikovcu i usput naišli na još jednu prirodnu atrakciju, kameni most ili prolaz koji je zaokupio našu pozornost. Čitav grebenski put od Sisola prema jednako tako stjenovitom Šikovcu za istinskog je planinara nezaboravan doživljaj. O vidiku na Cres, Krk i Kvarnerski zaljev da i ne govorimo. Na Šikovac smo stigli oko 13:30, nakon četiri sata hoda.

Slijedio je kratak odmor i nastavak puta. Još malo stijena, prekrasan vidik unazad na spomenute vrhove i njihove opasne litice, a potom lagano spuštanje na travnatu zaravan te susret s makadamskom cestom.

Hodamo cestom neko vrijeme stalno se osvrćući i promatrajući greben koji smo netom prošli. Ponavljam, uistinu je impresivan. Stižemo na još jednu stjenovitu livadicu, greben, kojim lagano nastavljamo prema svojem sljedećem cilju, vrhu Ozrinju. Vrh se ničim posebnim ne ističe, vjerojatno zato što je u šumi, te ga ustvari i ne zapažamo – i eto nas na vrhu Kremenjaku.

Otprilike smo na pola puta. Vojak se još uvijek čini jako, jako daleko, kao nekakav vulkanski stožac u daljini, a ni Sisol se ne doima kao da smo na njemu nedavno bili. Daleko je. Sada i sunce počinje pržiti, kao da nam i ono želi malo zapapriti doživljaj.

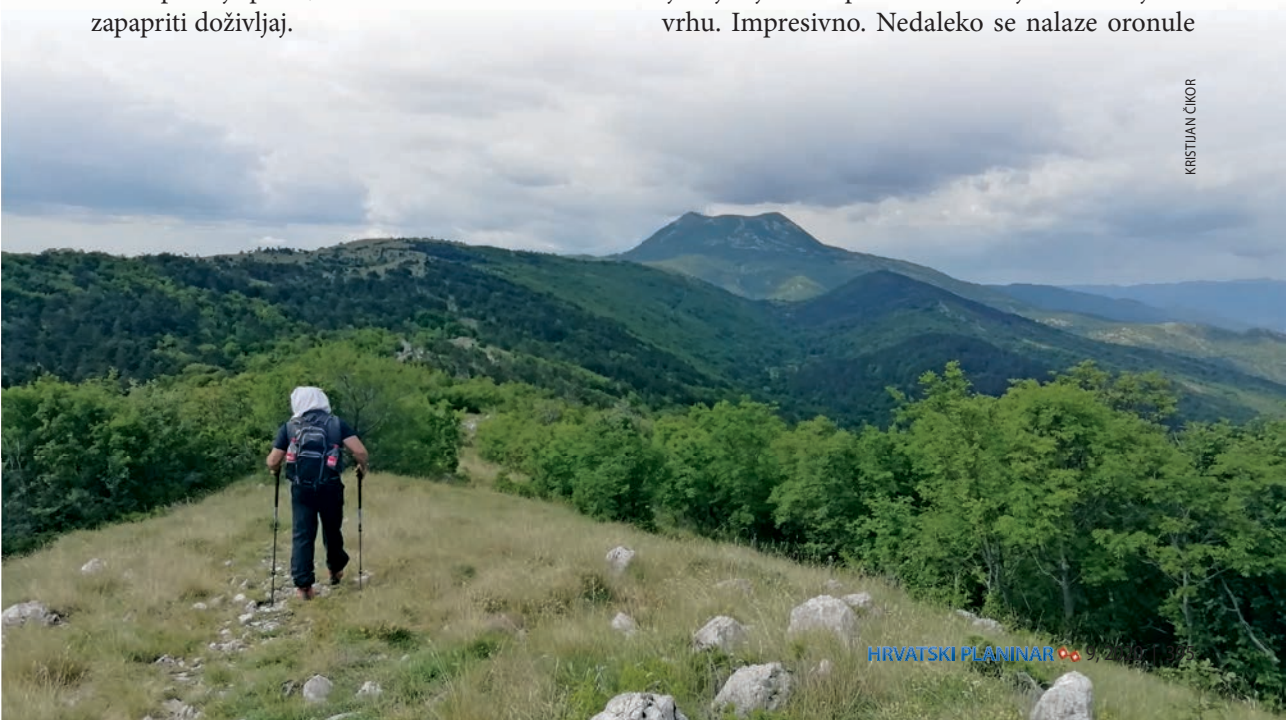
KRISTIJAN ČIKOR

Slijedi uistinu lijepa i mirna dionica od Kremenjaka do vrha Brguda, koju ćemo pamtili po prekrasnim planinskim livadama, čudesnoj, mirnoj i opuštajućoj atmosferi te osamljenom stadu ovaca i pastiru, pored kojih smo prošli nedaleko od samog vrha. Ali i po omanjem stablu koje usamljeno stoji na livadi i označava put umornim planinarima. Možemo slobodno reći da smo na toj dionici očistili um i dušu.

Nadomak Brgudu uočavamo neobičnu skulpturu. Prva je asocijacija bila da gledamo okamenjenoga Svetog Oca, izlivenog od kamena, s kardinalskom kapom – mitrom na glavi. Kad smo prišli bliže, vidjeli smo da se radi o postavljenoj stijeni s kipom Blažene Djevice Marije na vrhu. Impresivno. Nedaleko se nalaze oronule

KRISTIJAN ČIKOR

drvene klupe te predivan kameni stol. Odmah me je podsjetio na kraljevski stol iz »Gospodara prstenova«. Nas dvojica, malena rasta, kakvog jesmo, odmah postajemo Frodo i Sam.

Nakon kratkog predaha nastavljamo. Iza sljedećeg zavoja, u šumarku, uočavamo skrivenu informativnu ploču s natpisom Bodaj. Nalazimo se na hranilištu i promatračnici supova! Fantastično! Nismo pojma imali. Možda i zato što nema supova. Ni strvina.

U blizini se nalazi i »zemaljski raj«, vjerojatno lovački objekt, s natpisom dobrodošlice i imenom Pepo. Minijaturna verzija istarskoga kažuna te skulptura orla na obližnjoj stijeni upotpunjavaju sliku te lijepe i atraktivne lokacije. Tu je i objekt dobrovoljnoga vatrogasnog društva.

Nemamo vremena za gubljenje pa nastavljamo, prelazimo makadamsku cestu i dolazimo do informativne drvene ploče na kojoj piše da se nalazimo na prijelazu Bodaj i da, što nam je posebno važno, do Male Učke, koja nam je sljedeći cilj, imamo još 8 km. Ufff! Nismo baš oduševljeni. Sunce je nestalo, počinje prijetiti kiša.

Odvajamo se od makadamske ceste, iako nam nešto govori da ćemo se s njom sigurno ponovno susresti, i izlazimo na sljedeći greben. Prolazimo

pored naslagane hrpe kamenja i žurimo se prema obližnjem šumarku. Ne stajemo.

Kako smo i pretpostavljali, nedaleko od područja koje se zove Podmaj ponovno izlazimo na onaj makadam. Na samom je Podmaju novoizgrađena pastirska nastamba, i to moderna, pravi mikrohotel.

Ponovno ulazimo u šumu. Kamenom stazom, laganom uzbrdicom, grabimo prema selu. Slijedi uspon do Male Učke. Uistinu smo mnogo slušali o tom predivnom, malenom selu s dušom. Oduševljeni smo hladnom vodom iz pojila u selu, a posebice starim/novim kamenim kućama. Prevladavaju novoizgrađene i prekrasno adaptirane, a iz jedne od njih, u kojoj se očito okupilo veće društvo, čuju se vika i smijeh. Produžujemo, iako bismo voljeli malo sjesti i popiti koju čašu vina.

Ubrzo dolazimo i do spomenika na događaje iz razdoblja NOB-a, podsjetnika na ljudsku surovost i tragičnu sudbinu žitelja toga predivnog sela. Nadamo se da pošast smrti nikada više neće na taj način doći u ove krajeve. Prije samog uspona na Vojak izlazimo pred simpatičnu kuću mjesnog OPG-a. Kroz otvorene škure uočavamo nekoliko svježih izrađenih ovčjih sireva. Širom otvaramo oči, gutamo ih, gladni smo. Kako bismo sada pojeli krišku sira! Ma cijeli sir! Međutim, nikog ne nalazimo u blizini.

Slijedi strm uspon prema sedlu i sjecištu mnoštva planinarskih smjerova koji streme ka najvišem vrhu Učke – Vojaku. Na sedlu smo, ali još uvijek ne i »na konju«.

Sada već teškim korakom, umorni, uspijemo se strmom stazom na vrh.

Konačno.

U 19:45, nakon više od 11 sati hodanja i uz uistinu minimalne odmomore, stižemo na 1401 metar visok vrh Vojak. Darko i moja malenkost na najvišem vrhu Učke!

Osjećaj ponosa i sreće neopisiv je. Darku je to još jedan megaplaninarski uspjeh nakon prošlogodišnjeg nastupa na natjecanju »Velebit Highlander«. Čekaju nas Goga, Lovro i Ivančica. Grlimo se i ljubimo. Temperatura je samo 8 stupnjeva, no umorni to više i ne registriramo. Ipak, oblačimo toplije jakne.

Slijedi ubrzani spust prema Poklonu i u 20:30 Učka je prehodana. Prva u nizu, nadamo se.

Nacionalni park Arches

Kada priroda izloži kamene skulpture na jednome mjestu (Utah, SAD)

Igor Eterović, Lovran

Na proputovanju južnim dijelom savezne države Ute početkom rujna 2019. zaista nisam očekivao mnogo toga nakon posjeta kamenom lunaparku kroz koji sam prošao posjetivši nacionalne parkove Zion (v. Hrvatski planinar, br. 12, 2019), Bryce Canyon (HP br. 2, 2020), Capitol Reef (HP br. 3, 2020) i Canyonlands (HP br. 5, 2020). Međutim, posjet upravo posljednjem u veličanstvenoj petorki bio je prava točka na »i« i krasno zaokruženje te američke planinarske priče.

Jedinstvena gustoća kamenih lukova i mostova

Nacionalni park Arches nalazi se u sjeveroistočnome dijelu visoravni Colorado, čija je posebna geološka podloga, s neobično debelim slojevima sedimentirane soli, stvorila preduvjete za geološke pomake i dubinsku eroziju koja je rezultirala onime što ističe već sam naziv parka: kamenim svodovima (eng. arches = 'svodovi'). Pomaci su stvorili pukotine koje se često gotovo paralelno protežu jedna uz drugu. Te se pukotine daljnjim djelovanjem vode, a napose leda, šire, produbljuju i od njih se stvaraju zasebni kameni zidovi, zavjese ili rebra. Kada se u pojedinim rebrima zbog različite otpornosti stijene djelovanjem erozije napravi procjep ili prozor, njegovim daljnjim urušavanjem počinje životni vijek jednoga kamenog svoda.

Na prostoru toga nacionalnog parka zabilježeno je oko 2000 kamenih svodova, što ga čini jednim od područja s njihovom najvećom gustoćom na Zemlji. Najmanji su svodovi široki jedan metar, što je minimalna širina da bi se neki procjep tretirao kao svod, a najveći i do 90 metara. Iako je u tehničkom smislu precizno govoriti o svodovima, u parku su najpoznatiji njihovi tipovi: lukovi (eng. arch) i mostovi (eng. bridge).

Svod do svoda uz izazovnost traženja staze – Devils Garden

Budući da je to bio posljednji nacionalni park na našem proputovanju jugom države Ute, a imali smo na raspolaganju tek veći dio jednog dana jer smo trebali uračunati i povratak na sjever, prema Salt Lake Cityu, trebalo je mudro razmotriti kako najbolje iskoristiti vrijeme. Stvar nam je uvelike olakšalo to što smo mogli ostaviti kamper na parkiralištu ispred Posjetiteljskog centra (Visitor Centera), jer smo se mogli brže kretati cestama parka. Nakon kratkog posjeta Visitor Centeru odlazimo na sam sjever parka, u područje Devils

Ulazak u Devils Garden

Landscape Arch

Garden, ujedno i jedinu točku u parku gdje uz poveće parkiralište postoji pitka voda i sanitarni čvor (ne računajući Posjetiteljski centar), te mjesta za kampiranje i piknik.

Dok se vozimo cestom koja vodi kroz park, pogled nam privlači čitav niz impozantnih kamenih tvorevina, koje su bile vrlo inspirativne i za imenovatelje: s naše lijeve strane Three Gossips (»tri tračerice«) i Sheep Rock (»stijena ovca«), s desne strane The Organ (»orgulje«) i Tower of Babel (»babilonski toranj«); nešto dalje The Great Wall (»veliki zid«), a nešto prije prvog račvanja Balanced Rock (»uravnotežena stijena«). Imena tih kamenih tvorevina sama dovoljno govore. Nakon skretanja prema Devils Gardenu pozornost zaokuplja prostran labirint pješčenjačkih tornjića i zidova, također slikovitog imena – Fiery Furnace (»ognjena peć«). Kroz njega ne vodi službena staza, a posjet je dopušten samo u određenim terminima, uz organizirano vodstvo rendžera.

Na kraju odvojka ceste dolazimo do parkirališta s kojega staza odmah kreće u procjep između

dvaju divovskih dugačkih zidova od crvenog pješčenjaka, kao svojevrsnog prolaza u neki drugi svijet. Nakon kratkog uspona staza prolazi mnogo širom travnatom ravnicom, koja vodi do prve ikone parka, famoznog Landscape Archa, divovskog luka raspona 88 metara koji nadsvođuje procjep širine 90 metara, što ga čini najduljim prirodnim lukom na svijetu. Taj je luk primjer klasičnoga lučnog svoda, a osim širinom, zadivljuje i debljinom od samo dva metra u najtanjem dijelu. To ga objektivno svrstava u lukove koji su pri kraju svoga postojanja, a subjektivno stvara dojam njegove izrazite krhkosti. Da se njegov kraj (urušavanje) ne bi ubrzao ljudskim djelovanjem, nakon jednog odlamanja 1991. te dvaju odlamanja 1995., i to većih količina stijena u najtanjem dijelu luka, uprava nacionalnog parka odlučila je zatvoriti kružnu stazu koja je prolazila podno luka. Zaista je nadrealno gledati tu kamenu tvorevinu uklesanu u sloju tzv. entrada pješčenjaka koja se svakog časa može urušiti.

Iako sam posljednje dane posjeta SAD-u namjeravao što je moguće više provesti sa svojim

izvanrednim prijateljima Orvom i Cletom, ponovno su me zadivili dubinom prijateljske potpore. Iako su i oni mene zasigurno htjeli imati čim više u svom društvu, Cleta mi u jednom trenutku dok smo gledali Landscape Arch samo kratko dobacuje iskreno prijateljsko upozorenje: »Nastavi slobodno dalje. Nemoj da ti poslije bude žao što nisi prešao stazu.« Vidjevši upaljenu iskr u meni, lukavo mi dobacuje: »Da sam na tvom mjestu, uopće ne bih dvojila. Išla bih dalje.« Kakvi su to prijatelji! Upravo su me uputili prema jednoj od najljepših staza kojima sam ikada kročio. Odlučio sam prijeći cijelu kružnu stazu u sektoru Devils Garden. Nisam požalio.

Ploča s natpisom »Zahtjevno planinarenje« samo je razbuktala moju znatiželju. Krećem brzo dalje susrećući se odmah na početku s dionicom na kojoj se treba doslovce uspenstrati malim pješčenjačkim hrptom. Slijedi račvanje s kojega trčeći na brzinu posjećujem dva odvojka sa staze, dolazeći svakim do drugog svoda. Prvi je bio Partition Arch, čije ime kratko i jasno opisuje njegov oblik: kao da je zaista riječ o »pregrađenu«

Uspon na Primitive Trailu

ili »podijeljenu« luku, koji se zapravo sastoji od dvaju lukova između kojih je pregradni, »nosivi« stup. Iako je mnogo manji od prvog luka koji sam vidio, ovome staza prilazi posve blizu i posjetitelj ga može doživjeti na intimniji način.

Takav doživljaj luka ponudio mi je drugi odvojak, koji me je odveo do Navajo Archa, do

Primitive Trail

kojega pak vodi staza koja prati podnožje dugoga, pješčenjačkoga, većim dijelom prevjesnoga rebra, punog prirodnih rezbarija i rupa. Gotovo se neprimjetno u jednom trenutku u tom velikom zidu otvori velik prolaz kroz koji se ulazi u široku pukotinu usporednu sa stazom kojom sam došao, pri čemu se zbog masivnosti svoda i sjenovitosti prostora stvara dojam ulaska u (polu)pećinu. Taj prolaz, Navajo Arch, svod je srednje veličine, ali zadivljuje masivnošću svojih zidova i na poseban način ushićuje samom mogućnošću da se kroz njega prođe, da se u njegovoj sjeni čovjek odmori, da se u punom smislu doživi jedan luk koji je u zreloj fazi svoga »životnog ciklusa«: masivan, postojan, čvrst. Oba su svoda također dio rezbarija u entrada pješčenjaku, kao i većina njih u parku, no ovdje je riječ o prirodnim kamenim mostovima, prije negoli lukovima.

Vraćam se do račvanja i nastavljam do sljedećeg svoda, čija je jedinstvenost sadržana već u njegovu imenu – Double O Arch. Međutim, put do njega posebna je priča. Uz to što je stazu moguće pratiti isključivo traženjem kamenih čunjeva, mužića (eng. cairns), što daje dozu avanturizma i izazovnosti, jedan njezin dio prolazi po ispupčenom pješčenjačkom rebro ravnomjerne širine tri metra, s prepadima na jednoj i drugoj strani. To je definitivno jedna od najljepših dionica kojom sam ikad hodao: dugo rebro poput uzvišene promenade pruža veličanstven vidik na čitavo područje Devils Gardena. A kao kulminacija tek slijedi

zadivljujući Double O Arch, koji izgleda doslovce kao dvostruko slovo O. Naime, riječ je o luku nad lukom – u istom su kamenom zidu jedan manji, donji luk, a iznad njega mnogo veći, ali i mnogo tanji gornji luk. Ako bismo cjepidlačili, donji je svod zapravo most, a gornji je punokrvan luk u svom punom sjaju.

Samo malo dalje slijedi račvanje s odvojkom za Dark Angel, 45 metara visok pješčenjački stup nešto tamnije boje, odakle mu i dio imena (eng. dark = taman), dok andeoski dio imena očito duguje bogatoj ljudskoj imaginaciji. Taj sam impresivan stup samo na trenutak pogledao iz daljine te, ne želeći gubiti vrijeme (da me prijatelji puno ne čekaju), otrčao dalje, sada i službeno po tzv. Primitive Trailu, primitivnoj stazi. Riječ je zaista o stazi koja više nalikuje na trasu kroz bespuće nego na klasičnu uređenu stazu, a iziskuje mnogo veću pozornost nego ijedna staza kojom sam dotad prošao u američkim nacionalnim parkovima. Usput sam posjetio još jedan kameni svod, do kojega se dolazi kraćim odvojkom staze. Riječ je o kamenom svodu koji u svom imenu sadrži aluziju na osjećaj intimnijeg doživljavanja nego u većine velikih lukova, kao da je u nekom posebnom, privatnom, izoliranom okruženju – Private Arch. Kod toga je luka zaista lijepo zastati i u miru, bez gužve i vreve, skupiti sve dosadašnje dojmove, uživajući u samom srcu parka.

U daljnjem praćenju trase Primitive Trail pomažu mužići, ali ponekad ipak treba mozgati

Partition Arch

Double O Arch

Primitive Trail - hodanje po razglednom grebenu

o nastavku puta. Tome dodatno »pomaže« vrlo inventivno trasirana linija staze, koja mjestimice iziskuje mnogo pentranja po strmim pješčenjačkim padinama te spuštanje po njima s isključivim povjerenjem u trenje između obuće i podloge, čak i preskakanje pojedinih pukotina. Za ljubitelje divljih staza i bespuća to je čista delikatesa, a mene je neizmjereno oduševila: gotovo punih sat vremena mozganja o trasi i penjanja po prekrasnim stijenama u srcu kamenog lunaparka!

Zatvorivši krug preko Primitive Traila i vrativši se u blizinu Landscape Archa, lagano sam otrčao do parkirališta gdje su me čekali Orv i Cleta. Već sam vidio blago nestrpljenje zbog uzbuđenja u Orvovim očima, s obzirom na to da je plan bio da poslije kratkog piknika posjetimo ikonu parka i čitave države Ute – famozni Delicate Arch.

Posjet istinskoj ikoni – Delicate Arch Trail

Selimo se do mjesta za piknik da bismo nešto prigrizli na brzinu dok nekoliko prijetećih oblaka

Private Arch

odrađuje svoje, tek nas lagano orosivši. Uskačemo u auto i vozimo na krajnji istok parka, do povećeg parkirališta. Orv i ja namjeravamo obići cijeli Delicate Arch Trail, a Cleta se odlučila za skromnije vidikovce, s kojih se luk vidi iz nešto veće daljine, i šetnju do Upper i Lower Delicate Arch Viewpointa (doslovce: gornjeg i donjeg vidikovca na Delicate Arch).

Staza najprije kreće manjom zaravni, kojom protječe skroman, ali očito stalan potok Salt Wash, koji je sigurno utjecao na odabir lokacije za ranč koji je ovdje 1898. izgradio ratni veteran iz građanskog rata John Wesley Wolfe sa svojim najstarijim sinom. National Park Service i danas održava i čuva autentičnu kućicu i obližnji koral.

Da voda život znači, i ovdje potvrđuju nalazi indijanskih petroglifa (slika urezanih u kamenu) na obližnjim stijenama. Upravo u njihovoj blizini staza kreće strmije uzbrdo zagrizajući u kamenu, grebensku stubu, koja se ubrzo pretvara u gigantsku pješčenjačku rampu od gole stijene. Taj nas je dio stvarno natprosječno oduševio – relativno lagana, postupna strmina od izvrsnog pješčenjaka, potpuno izglađenog – doslovce hod po zaobljenom, vjetrom i vodom izbrušenom grebenu. A onda, na kraju staze, polica dugačka dvjestotinjak metara i široka najviše dva metra, kojoj se nismo mogli načuditi te smo cijelo vrijeme tražili tragove dinamita i pijuka. Međutim, nismo ih našli. Ekspoziranost na tom završnom potezu staze pruža prvoklasne vidike na okolne kamene rezbarije u stijenama i zaista se

nakon toga čovjek upita može li nešto još impresivnije uzbuditi percepciju. Može: iza ugla čeka Delicate Arch!

Delicate Arch me kao i većina drugih razvikanih destinacija nije odviše privlačio. Kad tome pridodamo neizbježnu gužvu oko takvih lokacija, onda je želja još i manja. Međutim, taj je »delikatan« luk zaista nešto što se ne smije zaobići. Prvo, riječ je o uistinu divovskom luku, što se ne može pojmiti dok mu se ne dođe posve blizu. Drugo, to je luk koji se posve odvojio od matičnoga stijenskog rebra iz kojega je nastao, što pojačava dojam njegove masivnosti i daje mu specifičnu pojavnost. Treće, luk se nalazi na samom rubu grebena, na taj način dodatno dominirajući prostorom. Četvrto, i meni osobno najdivnije (jer to nisam očekivao, a vidljivo je tek kad se dođe do njega i pogleda unatrag prema stazi) jest divovski kameni amfiteatar što ga luk natkriljuje, čineći se zaista »vladarom« jednog posebnog, izdvojenog mikroprostora. Mnogi kažu da je riječ o najpoznatijem luku na svijetu; definitivno je najslikaniji luk u parku i u SAD-u. Čak se nalazi na automobilskoj registarskoj pločici države Ute, čime se dodatno potvrđuje kao državna ikona i simbol.

Poruka iz Nacionalnog parka Arches

Kao i svaki nacionalni park, naravno, i Arches je poseban. Ovo zvuči kao izlišna tvrdnja, međutim nakon dvotjednoga krstarenja jednim od najljepših kamenitih područja svijeta, dolazak u Arches i divljenje koje izaziva taj nacionalni park ima veću težinu. Što je to tako posebno u njemu (osim samih svodova)?

Pa, osobno bih na prvome mjestu istaknuo svojevrstu izoliranost, koja mu daje poseban čar. Doduše, u blizini je veliki regionalni centar, grad Moab, ali ipak dovoljno daleko da park ostane razmjerno izoliran. To je njegovo obilježje dodatno, i po mojem mišljenju vrlo mudro, sačuvala sama upravna služba nacionalnog parka, koja nije gradila i stvarala dodatne sadržaje, osim onih nužnih. Dovoljno je podsjetiti da jedino na samom sjeveru, na parkiralištu pred Devils Gardenom, postoji točka za dopunu pitkom vodom (uz Posjetiteljski centar). Ondje je ujedno i jedini kamp u parku. Kamp je rudimentarnog

Delicate Arch Trail - impresivne kulise malo prije kraja staze

Delicate Arch

tipa, bez struje i vode te stanica za izljev otpadnih voda. Uz to mjesto samo su još dvije točke opskrbljene minimalistički uređenim prostorima za piknik, a na svih šest lokacija sa zahodima postavljene su isključivo skromne kabine sa septičkim tankom u podnožju montažne građevine.

Ali tu su, naravno, lukovi i mostovi. Slično kao i u Bryce Canyonu, koji se odlikuje jedinstvenim kamenim huduima, ovdje se čovjek može vrlo lako »predozirati« kamenim svodovima. Međutim, ipak ih nema na tisuće i tisuće, a svaki je posebna priča uklopljena u svoje mikrookružje, pa je svaki zaista na svoj način lijep, atraktivan, poseban i privlačan. Posebno privlači način na koji voditelji parka prezentiraju sve te svodove. Neki su prilično udaljeni pa se do njih dolazi dugim i samotnim stazama. Hodanje tim stazama otvara mogućnost većoj raznovrsnosti doživljaja tih kamenih rezbarija.

Vrhunac i potpuno oduševljenje na kraju ove moje američke planinarske epizode svakako je »primitivnost«, izvornost i neposrednost Primitive Traila, staze koja nudi prostora upravo spomenutoj mirnoj i osamljenoj refleksiji o samom parku, a meni i o svemu prijašnjem u proteklih nekoliko dana. Definitivno bih svakome preporučio tu stazu, i to kao završetak

istraživanja sličan onome u prostranom području Colorada.

Na samom kraju posjeta ovom parku, kao i svakom drugom, shvatio sam (ponovno!) da posjećujući takva mjesta najviše otkrivamo o sebi, a ne o samim tim mjestima, i to ako se krećemo skromna srca, otvorena uma i prijemčiva duha. Naime, koliko će to god podsjetiti na Zaplotnikovu misao vodilju, nigdje drugdje kao u ovom parku nisam uvidio bitnost staze, samog puta do odredišta. Ni u jednom od parkova poznatih po svojim vrlo definiranim »osobito-stima« i »lokacijama koje moraš vidjeti«, a ovdje su to, naravno, prvenstveno svodovi i pojedini kameni stupovi, nisam više bio oduševljen stazama do tih »ciljeva«. Upravo način na koji se dolazi do tih ciljeva definira njihovu ljepotu. Gledati Delicate Arch iz helikoptera jednostavno je nesumjerljivo s hodaњem do njega. Bacanje oka iz automobila ili udaljene staze na Devils Garden ne može ni približno dočarati ljepotu izravnog dodira s pješčenjačkim obodima po kojima se treba popeti. U eldoradu predivnih »ciljeva« nikad nisam bolje shvatio osnovnost i temeljnost puta do cilja. Jedva čekam započeti još neke putove u novim planinarskim, među ostalim, i američkim epizodama!

Medvedgrad na Medvednici

Krunoslav Milas, Zagreb

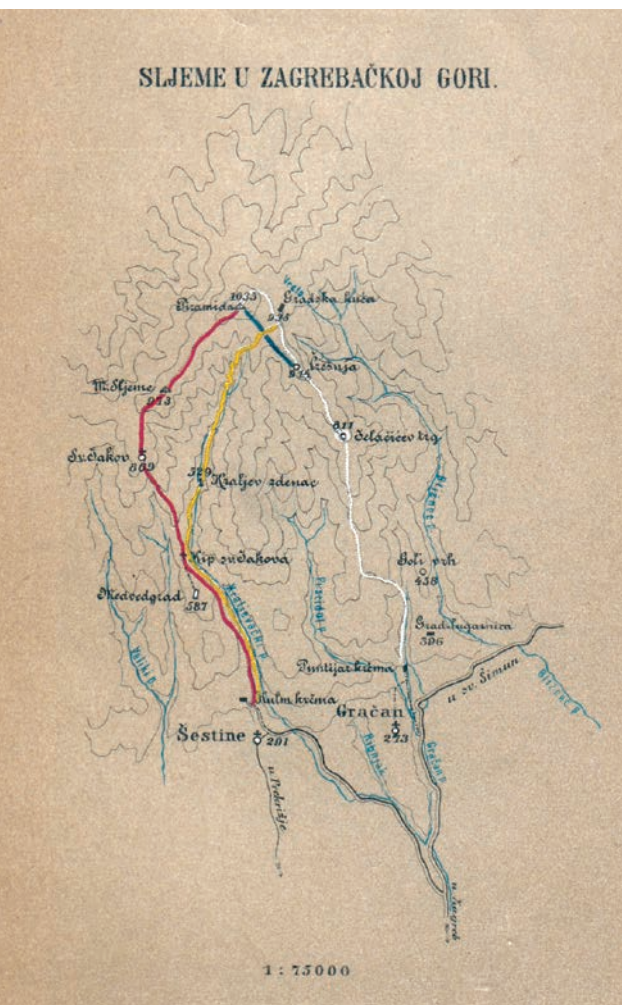
Bio sam na još jednom malom, pandemijskom izletu. Zašto pandemijskom, pitate se. Zato što se zbio u vrijeme pandemije bolesti COVID-19. To znači da na planinarenje odlazimo sami, ne susrećemo se s drugim izletnicima, a ako slučajno i naletimo na njih, držimo propisani razmak. Sve suprotno

od uobičajenog planinarenja. Ali nama, ljubiteljima planina i gora, i to je bolje ni od čega. Kad nisu mogući dalji i veći, i takav izlet može biti zanimljiv.

Krenuo sam stoga tragom svojih prvih izleta u životu. Dok još nisam ni sanjao o planinama, kao dijete, bio sam na Medvedgradu i kod kapele svetog Jakova. Privlačile su nas strašne priče o Crnoj kraljici koja je tamo stolovala, dovodila i ubijala ljubavnike te zametala svoj trag tako što je konja potkivala naopačke. A njezin konj? Bio je toliko žestok i silan da je jedan njegov udarac kopitom bio dovoljan da na tom mjestu poteče voda! Tako je nastao Kraljičin zdenac.

Na početku evo nekoliko osnovnih podataka o Medvedgradu! Nakon užasne provale Mongola u Europu 1241. i njihova nagla odlaska zbog izbora novoga kana, strah se proširio Europom. U strahu od vrlo izgledne nove provale divljih plemena počinju se graditi čvrsto utvrđeni burgovi koje mongolska konjica nije mogla osvojiti. Za nepunih petnaestak godina izgrađen je utvrđen grad koji je danas najočuvaniji ogledni primjer tipičnog burga u Hrvatskoj.

Grad je sagrađen na strateški odličnom mjestu, na prvom izdvojenom brdu u bilu Medvednice, s kojeg se mogao nadgledati prostor sve do Save, iznad biskupskog sjedišta (Kaptola) i trgovačkog središta toga kraja (Gradeca). Građevinski je odlično postavljen, s lako branjivim vratima na sjeveru, dugim otvorenim prolazom prema drugim vratima i lako branjivim praznim prostorom između južne kule i trećih vrata, koja vode u stambeni dio utvrde. Tamo su i obvezna cisterna te oktogonala, danas obnovljena, kapela sv. Filipa i Jakova, dragulj srednjovjekovne crkvene gradnje. Stambeni dio završava sjevernom kulom, predviđenom za posljednji otpor mogućem napadaču. Prema dostupnim

Planinarske staze na Medvednici, Spomenica HPD-a, 1884.

Pogled iz Mlinova na Medvedgrad, T. Dabac,
Hrvatske planine, 1942.

Medvedgrad četrdesetih, razglednica

Medvedgrad pedesetih, posljednji ostatci kule

zapisima, utvrda, na sreću vlasnika i stanovnika, nikada nije u potpunosti iskušala svrhovitost svoje izgradnje.

Koliko je bio strateški dobro smješten, toliko je bio loše postavljen u gospodarskom pogledu. Vlastelinstvo nije imalo okolnih sela; dva najbliža već svojim imenima svjedoče o svojoj pripadnosti. Ime jednoga govori nam koliko su seljaci morali plaćati Kaptolu (Šestine), a drugoga kome pripada (Gračani, nekad Gradečani, dakle podanici Gradeca).

Medvedgrad je teško oštećen u snažnom potresu 15. rujna 1590., jednom u nizu potresa kakvom smo i mi, nažalost, nedavno svjedočili. Potpuno je napušten 1642., kada se vlastelini sele u dvorac izgrađen u podnožju istog brijega. Zagrepčanima je poznat kao »Kulmerov dvorac«, kojem je 1944. izgorio krov pa se počeo urušavati. Danas su ga, u gotovo istovjetnom obliku, ponovno sagradili neki novi vlastelini našeg doba.

Medvedgrad iznad Zagreba, na prvom izdvojenom vrhu na grebenu Medvednice, uvijek je privlačio poglede.

O samom izletu na Medvedgrad nema se što napisati. A onda sam u prikazu »Medvedgrad« Drage Miletića (Kaj, 1989.) među ostalim zanimljivim materijalima pronašao prekrasan citat iz knjige »Događaji Medvedgrada« Ivana Kukuljevića Sakcinskog, iz sredine 19. stoljeća, prvog stručnog prikaza Medvedgrada. Dodam li tome malo povijesti toga danas prekrasnog burga, jedno prijateljstvo, pregršt svojih fotografija utvrde u dužem razdoblju i dva novinska članka pronađena u arhivu HPS-a, eto odlične podloge za zanimljiv tekst.

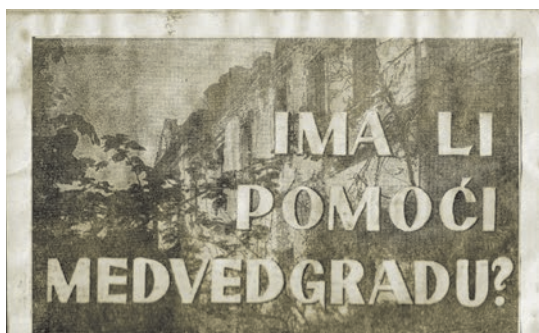
Dakle, evo kako Kukuljević Sakcinski promatra Medvedgrad:

»Iz šumske tmine zelenieh gorah koji glavni grad Hrvatske od silnieh vjetrovah brane, podiže se biela razvalina, kao ogromna stiena, te gleda dolje prema istoku, kao duh prošastnieh vremenah u tamnu budućnost. Malo ima ljudi koji, putujući iz posavskieh ravninah prema Zagrebu, ne svrnu nehotice na one razvaline u koje se često upire žarko sunce, kao da će ledene ostatke tog starodavnog dvora hrvatskieh otacah svojom vatrom ogrijati i s nova oživiti.«

Ono što svakom posjetitelju koji dolazi u Zagreb s juga i danas privuče pozornost upravo je taj stari grad koji se nakon mora kuća izdiže iz šume nad gradom. Mi stariji dobro se sjećamo tih trideset godina kad se na brijegu iznad grada nije vidjelo – ništa!

Koliko je posjet Medvedgradu kao usputnoj točki na stazi prema Sljemenu bio zanimljiv planinarima, vidimo već i po tome što je u »Spomenici HPD-a« iz 1884., na planinarskoj karti objavljenoj na jednoj od prvih dviju stranica, prikazan i Medvedgrad. Usput, druga karta prikazuje Plitvička jezera.

Impozantnost ruševina dobro se vidi na fotografijama iz toga doba. Tridesetih godina prošlog stoljeća Tošo Dabac fotografira prostor današnjih Mlinova s ruševinama na brijegu u pozadini. Onima koji se ne snalaze u pogledu mjesta na kojem je fotografija snimljena mogu reći da je to i mene dugo mučilo. Na kraju sam za jedne šetnje ustanovio da je fotografija snimljena otprilike s

Kulmerov dvorac, ruševine 1957.

prostora oko današnjega kineskog veleposlanstva. Zanimljivo, zar ne!?

Medvedgrad je bio čest motiv zagrebačkih razglednica. Najpoznatija je ova iz tridesetih godina koju također ovdje donosim.

Konačno, sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća, od Medvedgrada je ostala samo gomila cigle i obrađena kamena. Od utvrde je iz zelenila stršao samo komadić ugla južne kule. Bilo je pitanje dana kad će se i on srušiti. Godinama su se vodile polemike o tome kako bi trebalo zaštititi i dijelom rekonstruirati dijelove utvrde.

A onda dolazi 1957. godina. U noći od 16. na 17. veljače, tijekom nevremena, urušavaju se posljednji ostatci južne kule Medvedgrada.

Na početku sam spomenuo da je za ovaj tekst zaslužno i jedno prijateljstvo. Evo o čemu se radi.

Upoznao sam oca svoga prijatelja, Dragu Grgeca, novinara u mirovini. Svi smo ga uvijek zvali »deda Dragec«. U razgovorima s tim odličnim poznavateljem Zagreba (napisao je i knjigu »Zanzibar u Zagrebu«, Zagreb 2002.), saznao sam da je on, tada novinar u Vjesniku, prvi zabilježio rušenje posljednjih ostataka Medvedgrada.

»Bilo je to sasvim slučajno«, pripovijedao nam je. »S prozora kupaonice stana u kojem sam živio vidjele su se ruševine Medvedgrada. Toga jutro, dok sam se brijao, primijetio sam da se ruševine grada na brijegu više ne primjećuju. Shvatio sam što se dogodilo, javio se u redakciju i preko Šestina otišao do ruševina grada. Ostataka kule zaista više nije bilo. Samo gomila poluobrađenoga kamena.«

»Spustio sam se u Šestine«, nastavlja deda Dragec, »i u razgovoru s mještanima ustanovio da nitko od njih nije primijetio da Medvedgrada više nema. Krenuo sam u redakciju i nazvao

Konzervatorski zavod da prikupim materijale za članak.«

Mnogi su planinari spremni prikupiti sve što se bilo gdje piše o planinama pa sam u arhivi HPS-a pronašao dvije bilježnice prepune novinskih izrezaka. Njih je prikupljala i marljivo lijepila jedna planinarka. Igrom slučaja te su bilježnice završile u HPS-u i nadam se da će jednom postati izlošci u nekom našem planinarskom muzeju. U jednoj od njih pronašao sam i članak dede Drageca (Vjesnik, 17. veljače 1957.)! Evo dijela toga teksta:

»Jučer smo za tu drevnu gradinu upitali drugove iz Konzervatorskog zavoda što se učinilo za očuvanje zidina nekadašnje kule na jugoistočnom dijelu starog grada poslije većih rušenja pred više od godinu dana.

– Geodetski smo snimili teren Medvedgrada.

– A što će se dalje uraditi?

– 21. ovog mjeseca imamo konferenciju o zahvatima ove godine – rečeno nam je iz Zavoda.

– Kakvo je sada stanje?

Medvedgrad, lipanj 1980. Raskršene ruševine sjeverne kule

Medvedgrad, svibanj 1982. Iskapanje i uređivanje detalja

Medvedgrad, 1984. Obnova kapele Sv. Filipa i Jakova

– *Dođite po slike. Imamo snimke poslije posljednjeg rušenja.*

Slike ovakvih zidina Medvedgrada nisu više aktualne. Naš se suradnik jučer vratio s ruševina s novim snimkama na kojima više nažalost nema zidina nekadašnje visoke kule. A stršila je nekad 12 metara visoko. Srušio se i posljednji njen jugoistočni zid. Ostala je samo hrpa polutesanog kamena koje se srušilo sve do nekadašnjih zidina uz opkope.»

»U zavodu je nastala konsternacija«, pričao nam je Dragec. »Odmah su poslali skupinu koja je snimila novo stanje«. A onda je, po našem dobrom običaju, sve stalo. I zato tekst završava ovim riječima:

»Prašina vapna legla je na okolno grmlje, pa je očito da se preostali dio utvrde srušio poslije

kiše koja je padala petkom s večeri. Možda noću. Od čega? Možda od vjetra jer je bila nestabilna. A možda i od potresa koji nismo ni primijetili. Već jučer oko deset sati izjutra sa Šestinske ceste nije se vidio zid gradine koja je dotad privlačila poglede. Nestalo je dominirajuće zidine nad medvedgradskim brežuljkom. Neće joj više pomoći geodetska snimanja ni konferencije.«

Zanimljivo je da Šestinčani koji žive podno medvedgradskog brežuljka, kad smo ih pitali, ništa nisu znali o posljednjem i potpunom rušenju zidina nekadašnje glavne kule. Nisu to znali ni u školi, a ni u lugarnici koja se nalazi oko 250 metara od gradine.

Nema više one snažne i visoke kamene gradine koja se nalazila na sredini Medvednice i karakterizirala to omiljeno izletište – još neistraženi 700-godišnji Medvedgrad. Ipak, ostala je uspomena: snimci i gomila kamena.

Godinama je Medvedgrad vadio za obnovom. Često bi se po novinama pojavljivali članci koji bi pozivali da se nešto učini. U famoznoj bilježnici s izrescima pronašao sam još jedan tekst o potrebi obnove i zaštite zidina utvrde. Objavio ga je A. Vojinović u Večernjem vjesniku 14. lipnja 1957. pod indikativnim naslovom »Ima li nade za Medvedgrad?« Upravo je naslov posebno zanimljiv. Kako autor nije imao što fotografirati na gradini (jer takvu je gomilu kamena mogao pronaći na svakom većem zagrebačkom gradilištu), fotografirao je ostatke Kulmerova dvorca i u njih ukomponirao naslov!

Tekst završava ne baš ohrabrujućim riječima:

»U najskorije vrijeme nema izgleda da bi se prišlo iskapanjima jer nema dovoljno financijskih sredstava. Medvedgrad ostaje otvoreno pitanje do druge godine kad će se odlučivati o radovima u tekućoj godini.«

Na tu se »drugu godinu« dugo čekalo. Početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća probijena je cesta, a 1979. počelo se s arheološkim radovima. Raskršena je novoizrasla šuma i započelo se sa čišćenjem platoa između južne kule i stambenog dijela na sjeveru. Pronađena je cisterna uklesana u zeleni škriljevac, a ubrzo je otkrivena i oktogonala kapelica sv. Filipa i Jakova, najvrjedniji arheološki objekt. Detaljno je obnovljena i otvorena u listopadu 1986.

Nastavilo se obnovom zidina i južne kule, čiji je donji dio građen od kamena, a gornji od cigle. Tako je Medvedgrad prestao biti, kako je rekao deda Dragec, »samo uspomena, snimci i gomila kamenja«. Ponovno je postao markantan objekt na brijegu iznad grada, važan u vizuri

Zagreba, ponovno je postao dio upečatljivoga panoramskog pogleda na Zagreb koji dočekuje svakog posjetitelja glavnoga grada. A njima poručujem da je vidik s Medvedgrada prema Zagrebu još ljepši nego onaj iz Zagreba prema Medvedgradu!

Medvedgrad - pogled s južne kule

Obilježena 10. obljetnica PK-a Ivanec

Od 6. do 10. srpnja PK Ivanec organizirao je u prostorijama Muzeja planinarstva u Ivancu Planinarski tjedan i tako obilježio 10. obljetnicu svoga uspješnog rada i djelovanja.

Prvog dana, u ponedjeljak, 6. srpnja, otvorena je izložba fotografija o radu PK-a Ivanec od njegovog osnivanja 2010. do danas. Na izložbi je bilo prikazano 120 fotografija. Planinarkama i planinarima te uzvanicama i ostalim ljubiteljima planina uvodno se obratio predsjednik PK-a Ivanec Tomislav Friščić, a o počecima osnivanja PK-a Ivanec kronološkim je redom govorio Darko Kos, jedan od osmorice osnivača Kluba. Iz njegovog izlaganja izdvajam: »Planina odmara tijelo, ali oplemenjuje dušu i poziva vas da uživate u njezinim ljepotama i izazovima.«

U utorak je u okviru Dana otvorenih vrata održan razgovor s građanima i potencijalnim članovima Kluba te je prikazana planinarska oprema. Način korištenja opreme prezentirao je Davor Dubovečak. U večernjim se satima u Muzeju planinarstva okupilo više od stotinu planinara i ljubitelja prirode, a mogli su se nabaviti klupski suveniri – majice, planinarske karte, naljepnice, amblemi i dr.

U srijedu je održana prezentacija »10 godina mladih planinara PK-a Ivanec«. Predavanje uz dija-pozitive održali su voditelji Sekcije mladeži, i to Vesna Vitez, Damir Jagić, Tomislav Gotić i Ankica Gotić, a o svojim doživljajima govorili su i neki mlađi članovi PK-a Ivanec koji su bili polaznici Male planinarske škole što ju je Klub održao 2011. i 2012. Prvi službeni izlet Sekcije mladeži izvela je 9. siječnja 2011., i

Izložba fotografija povodom 10. obljetnice PK-a Ivanec

to na vrh Ivanščice. Tijekom proteklih deset godina planinarilo se po Hrvatskom zagorju, Velebitu, i to na Zavižan, Gromovaču, Premužićevom stazom od Zavižana do Alana, po Gorskotom kotaru, s usponom na Risnjak, Klek, Snježnik, i na mnogobrojne druge vrhove. Sekcija mladeži danas ima 155 članova, a uz OŠ Ivanec, Klenovnik, Kamenica i Donja Voća, 2019. pridružila su nam se djeca iz OŠ Maruševac, Višnjica i Bednja.

U četvrtak je održana svečana sjednica Kluba, na kojoj su istaknuti uspjesi, ali i izazovi s kojima se Udruga susrela u 10 godina svojeg djelovanja. Na sjednici su istaknutim članovima i planinarima, sponzorima i promotorima uručene zahvalnice i priznanja. Podijeljeno je ukupno 30 zahvalnica te 43 priznanja za doprinos razvoju i ostvarenju ciljeva PK-a Ivanec. Zahvalnicu je u ime Grada Ivanca primio gradonačelnik Milorad Batinić, koji se prisutnima obratio riječima: »Čestitam vam na deset godina napornog rada i puno lijepih i istaknutih rezultata. Hvale je vrijedno što ste ime grada Ivanca promovirali u Europi i svijetu. Veseli me što ste se aktivno uključili u provedbu zajedničkih gradskih projekata, u konačnici Ivančica je od svih nas«.

Retrospektivu rada PK-a Ivanec dao je predsjednik Tomislav Friščić, istaknuvši kako je osobito ponosan na brojnost članstva i na velik interes djece za sudjelovanjem u aktivnostima Kluba te kako prije deset godina pri njegovu osnivanju nisu mogli ni zamisliti da će u tako lijepom prostoru Muzeja planinarstva i s toliko omasovljenim članstvom proslaviti svoj jubilej.

Posljednjeg dana Planinarskog tjedna, u petak, 10. srpnja, održana je prezentacija o planinarenju u visokim planinama. Prezentacija je trajala sat i pol, a sastojala se od projekcije fotografija s ostvarenih uspona. O svojim su usponima govorili predsjednik Tomislav Friščić, dopredsjednik Duško Vitez i tajnik Stjepan Kuštelega. Friščić se u uvodnom dijelu osvrnuo na

Ivanečki planinari na Mont Blancu

2007. godinu, kad PK Ivanec još nije postojao, već se aktivnost sadašnjih članova odvijala u okviru HPD-a Ivančica iz Ivanca. Te je godine izveden uspon na Triglav (2864 m). Sljedeće su godine izvedeni usponi na Ankogel (3246 m) u Visokim Turama u Austriji i na najviši vrh Italije – Gran Paradiso (4061 m), a zatim 2009. na Monte Rosu. Nakon osnivačke skupštine PK-a Ivanec, u srpnju 2010. ispenjan je Breithorn (4164 m) u Peninskim Alpama, na granici Švicarske i Italije.

U 2011. slijedio je uspon na Mont Blanc (4810 m), što je bio i najzahtjevniji projekt Kluba, a zatim 2012. usponi na Grossvenediger (3666 m) u Austriji, 2013. na Punta Margherita, najvišu planinarsku kuću u Italiji, te 2014. na Castor (4226 m) i Monte Paterno (2744 m). Od 2015. do danas izveden je i niz uspona u Julijskim i Kamniškim Alpama. U 2019. nekoliko se članova popelo na Monte Rosu, a 2020. na najviši vrh Afrike – Kilimanjaro (5895 m). U planu su uspon na Elbrus (5642 m) te odlazak u Himalaju. Nikola Nišević

Nije škola na daljinu nego škola za planinu!

U lipnju je završila po mnogome neobična školska godina. Pamtit ćemo je po štrajkovima prosvjetara, po nastavi na daljinu, zbog korone, i silnih promjena koje nam je neočekivano donijela. Ali stotinjak osnovnoškolaraca pamtit će je i po uspješno provedenoj i završenoj prvoj Maloj planinarskoj školi u Osijeku.

PD Zanatlija iz Osijeka osnovao je 2015., kao prvo društvo u Slavoniji, planinarsku skupinu za djecu i mlade planinare. Nazvali smo je nekad popularnom osječkom riječju: Planinarska skupina Dumina. Od prvoga dana voditelji skupine i svi zanatlijski planinari vrlo su ozbiljno, ali i kreativno, radili na okupljanju djece i organiziranju njima zabavnih aktivnosti te je

Tko je pozorno slušao predavanje?

skupina ubrzo dosegla broj od 200 malih i mladih planinara. Nakon samo godinu dana aktivnog rada s djecom i mladima Društvo je dobilo priznanje HPS-a za najbolji rad s mladima u 2016. godini. Tako je na najbolji mogući način zaključena slavljenička 45. godišnjica djelovanja.

Nakon brojnih izleta za mlade planinare PD Zanatlija organizirao je u školskoj godini 2019./2020. Malu planinarsku školu (MPŠ) za članove Planinarske skupine Dumina te svu ostalu zainteresiranu djecu i mladež uzrasta do 15 godina. Kao osnovni ciljevi škole određeni su: upoznavanje osnova planinarstva i stjecanje osnovnih planinarskih navika; podizanje svijesti o zaštiti okoliša i važnosti aktivnog boravka u prirodi. Kao predavači, uključeni su učitelji i nastavnici s planinarskim iskustvom, stručni planinarski djelatnici, volonteri Crvenoga križa i članovi Hrvatske

OVAKO SE UČE PLANINARSKI ČVOROV

Jupiii, položili smo!

Prvi je izlet održan u listopadu 2019. Planinari su se priključili akciji »Zasadi drvo, ne budi panj« i nakon planinarske ture po Baranji u selu Dražu posadili 10 stabala lipe uz seosko igralište, a nakon toga učili o zaštiti prirode, flori, fauni, gorskim vodotocima, obilježjima reljefa i zaštićenim prirodnim područjima.

Drugi izlet, u studenome 2019., održan je na Dilju. Išlo se iz Rastušja preko Šume Striborove do planinarskog doma »Đuro Pilar«. Osim usputnog upoznavanja jestivih vrsta gljiva, izlet je uključivao pouku o planinarenju i planinarstvu, planinarskim udrugama, kratkoj povijesti hrvatskoga i svjetskog planinarstva te Hrvatskom planinarskom savezu.

U prosincu 2019. išlo se po Krndiji, do planinarske kuće našičkih planinara u Londžici. Izlet je organiziran u suradnji s HGSS Stanicom Osijek. Članovi HGSS-a došli su s mnogo planinarske opreme i dva potražna psa. Demonstracija potrage oduševila je sve članove.

U siječnju 2020. bilo je planirano sanjkanje na skijaškoj stazi u Motičini, ali snijeg je izostao. Sanjkanje je zamijenjeno hodanjem po kružnoj stazi do templarske crkve svetog Martina iz 13. stoljeća. Nakon hodanja u seoskom domu volonteri Crvenoga križa iz Našice održali su demonstraciju i praktične radionice pružanja prve pomoći, osnove spašavanja, obavješćivanje centra 112, pomoć pri poskliznuću, lomovima, krvarenju i ostalim mogućim ozljedama. Radionica se odvijala kružno, na šest različitih postaja, tako da su svi mladi planinari imali priliku provježbati sve naučeno.

planinari su odlučili završiti MPŠ, položiti taj ispit i zaslužiti diplomu HPS-a. Poštujući sve odredbe, trećina polaznika MPŠ-a, njihovi učitelji i planinarski voditelji organizirali su i taj posljednji izlet. Nisu se mogli penjati na umjetnu stijenu jer su školske dvorane zatvorene, ali su umjesto toga svladavali krndijske strmine s pomoću užadi i penjačke opreme. Čekajući na red za penjanje, mladi su planinari marljivo vježbali vezanje čvorova i ponavljali planinarsko gradivo.

Trataratataaaa! Dana 21. lipnja 2020. u selu Gazijama, u planinarskoj kući Tivanovo, održan je prvi ispit polaznika MPŠ-a u Slavoniji i Baranji. Svi članovi Planinarske skupine Dumina koji su pristupili ispitu, položili su ga. Zainteresiranost mladih planinara ispunjavala je svaku minutu priprema za ispit. Pisani dio

ispita protekao je u krajnje ozbiljnom ozračju. Napeto su se iščekivali rezultati pregledavanja i prebrojavanja bodova. Dok se čekao red za usmeni dio, bilo je propitivanja i međusobnih preispitivanja, znojnih dlanova i drhtavih ruku, iako su ispitna povjerenstva bila krajnje susretljiva. Velika motiviranost rezultirala je visokim postotkom ostvarenih bodova i raspoloženjem koje se uz pjesmu i ples širilo oko logorske vatre dok se čekao pravi planinarski grah ili su se na štapu pekle slanina i kobasice.

Profesorice Ljiljana Mandurić i Verica Jukić svjedoče o svojem doživljaju: »I same smo polaznice planinarske škole, ali one 'velike'. Od prvog nam se dana svidjela ideja uključivanja djece u planinarstvo. Uspjeli smo s kolegicama iz naše OŠ Retfala uključiti u planinarske aktivnosti velik broj učenika koji sada čine prvu skupinu pristupnika planinarskom ispitu. Tako se dogodilo da su naši učenici položili planinarski ispit prije svojih učitelja.«

Nakon ispita, prema popisu mladih planinara, stigle su diplome HPS-a koje su im uručene na prigodnom svečanom sastanku Društva 23. lipnja 2020. uz nazočnost roditelja i odraslih planinara. Ponos i zadovoljstvo koji su ispunili prostoriju Društva sigurna su garancija da se PD Zanatlija na pragu pedesete obljetnice svoga postojanja ne treba brinuti za svoju budućnost.

Ksenija Vilić

Članovi PU-a Gojzerica očistili utvrdu Fort Grosso u Štinjanu

Mlada Planinarska udruga Gojzerica iz Pule u svom je planu izleta za ovu godinu imala više obilazaka raznih utvrda u okolici Pule. Organiziranim šetnjama članovi Gojzerice dvaput su obišli Muzil. Za organiziranih šetnji po štinjanskim utverdama ostali su zatečeni skrivenim ljepotama zapuštenih i neodržavanih utvrda.

Tako su došli na zamisao da se angažiraju u čišćenju jedne od utvrda nadomak Pule. U subotu, 6.

Članovi PU-a Gojzerica pred utvrdom Fort Grosso

lipnja 2020., uz sva potrebna odobrenja Grada Pule i Konzervatorskog odjela u Puli, poduzeli su akciju čišćenja utvrde Fort Grosso. To je jedan od najstarijih pulskih fortifikacijskih objekata. Izgradila ga je carska Austrija 1836. radi zaštite glavne luke i svoje ratne mornarice. S vrha utvrde pruža se predivan vidik na pulsku i štinjansku luku, a i šire. Za lijepa vremena pogled seže do Dolomita.

Sudionici akcije čišćenja, redom članovi PU-a Gojzerica, donijeli su svoj alat potreban za čišćenje vegetacije. Rezultat je bio izvrstan te se sada u najboljem svjetlu može vidjeti ljepota i neobičan izgled utvrde Monte Grosso. Na kraju napornog posla članove PU-a Gojzerica počastila je marendom tvrtka Mercatino Food Boutique.

Članovi pulskoga PU-a Gojzerica uputili su tako svojim sugrađanima poruku: »Dragi sugrađani, šetači i svi vi koji posjećujete ova prekrasna zdanja, utvrde fortifikacijskog sustava u okruženju oko Pule – čuvajte naše utvrde, ne bacajte otpad i ne zagađujte ih jer one su vrijedan biser koji smo dobili u nasljeđe. Potrudimo se zajedno da njihov naziv ne bude više 'zaboravljeni čuvari grada Pule'.«

PU Gojzerica, Pula

Ususret pohodu Tragom zbjega lovinačkog kraja

PD Željezničar iz Gospića poziva zainteresirane planinare na tradicionalni pohod Tragom zbjega lovinačkog kraja. Ove godine pohod će se održati u subotu 19. rujna, s početkom u 8 sati. Ovogodišnji je pohod, nakon višegodišnje stanke, organiziran zajedno s pohodom za hrvatske branitelje poginule na Velebitu, a u suradnji s HPD-om Gora iz Zagreba i SJP »Grom« Karlovačke županije.

S obzirom na epidemiološku situaciju, ovogodišnji pohod će se održati u ponešto drugačijem obliku. Neće biti organiziranog okupljanja i planinarenja u skupinama već svako društvo sudjeluje u vlastitom

Čišćenje utvrde Fort Grosso

TOMISLAV MARKOVIĆ

Sveto brdo

aranžmanu i na vlastitu odgovornost, po želji polaže vijenac poginulim braniteljima kod spomenika u Egeljcu pri polasku ili povratku na Sveto brdo i sudjeluje na svetoj misi u 14 sati na stanovima Jurjevića. Misa će se održati po svim epidemiološkim propisima, uz potrebnu distancu, na otvorenom. Preporučeni polazak za Sveto brdo iz svih smjerova je između 8 i 9 sati. Zbog epidemiološke situacije također neće biti organiziranog ručka pa pozivamo planinare da ponesu vlastite zalihe hrane i dovoljno tekućine za cijelo vrijeme boravka na Velebitu.

Za prijave i sva pitanja zainteresirani planinari mogu se javiti na sljedeće e-mail adrese: mpalajs1@gmail.com (SJP Grom), tajnik@pdzeljeznicegospic.hr (PD Željezničar) i hpd.gora@hps.hr (HPD Gora) ili telefonom na broj 098/96-10-042 (Tomislav Čanić)

Tomislav Čanić

SPELEOLOGIJA

U speleološkim logorima na Velebitu ovoga ljeta

Dana 30. i 31. srpnja predsjednik Izvršnog odbora HPS-a prof. dr. sc. Darko Grundler, član Izvršnog odbora HPS-a Vladimir Novak i glavni tajnik HPS-a Alan Čaplar posjetili su speleološke logore na Velebitu te dali potporu speleolozima u istraživanjima koja provode pod okriljem Komisije za speleologiju HPS-a.

U razgovoru sa članovima Speleološkog odsjeka HPD-a Željezničar u teško pristupačnom speleološkom logoru kod Jame vjetrova u području Crnopca na južnom Velebitu dužnosnici HPS-a neposredno su upoznat s izazovima speleoloških istraživanja

i aktualnim rezultatima ovogodišnjih istraživanja podzemlja Crnopca, a zatim su posjetili ulaz u Jamski sustav Crnopac (ulaz Kita Gačešina).

Hrvatski speleolozi, organizirani u Komisiji za speleologiju HPS-a, u istraživanje Crnopca uložili su desetljeća predanog rada i upornosti. Speleološka istraživanja na Crnopcu započeli su speleolozi HPD-a Željezničar iz Zagreba prije tridesetak godina, a prvi logor organizirao je Ozren Lukić (1965. – 1992.), koji je nedugo nakon prvih ostvarenih speleoloških rezultata na južnom Velebitu poginuo kao pripadnik Planinske satnije Velebit. U spomen na njega, najdublja hrvatska jama nazvana je Lukinom jamom. U početku

DANKO CVITKOVIC

U logoru kod Jame vjetrova na Crnopcu 30. srpnja

ALAN ČAPLAR

Predsjednik IO HPS-a Darko Grundler kod ulaza u jamski sustav Crnopac (Kita Gačešina)

su istraživanja na području Crnopca bila usmjerena na jamu Munižabu, a u lipnju 2004. šibenski su speleolozi otkrili ulaz u jamu Kitu Gačešinu. Posljednjih su se desetak godina zbog izvanredno velikog broja otkrivenih jama istraživanju objekata na Crnopcu pridružili speleolozi iz čitave Hrvatske pa je taj dio Velebita postao pravo središte speleoloških zbivanja. Najveći je rezultat toga rada istraživanje jame Kite Gačešine, u čemu ključnu ulogu imaju speleološki i bračni par Aida i Teo Barišić iz Šibenika, članovi šibenskoga HPK-a Sveti Mihovil. Otkrićem spoja Kite Gačešine – Draženove pihaljke i jame Oaze u kolovozu 2019. cijeli taj jamski sustav premašio je duljinu od 42 kilometra. Novim istraživanjima duljina Jamskog sustava Crnopac stalno se povećava.

U području Crnopca ima razmjerno mnogo velikih speleoloških objekata i lako je moguće da su oni također povezani, odnosno da je riječ o jedinstvenom, gigantskom speleološkom sustavu. Uz morfološke vrijednosti Jamskog sustava Crnopac treba istaknuti i podzemnu bioraznolikost toga prostora. U podzemlju Crnopca zabilježeno je dosad najmanje 40 »pravih« špiljskih vrsta, od kojih su pet njih endemi Crnopca, devet velebitski, a 17 hrvatski endemi.

U petak, 31. srpnja, dužnosnici HPS-a posjetili su speleološki logor u Lomskoj dulibi koji su organizirali SO PDS Velebit i Komisija za speleologiju HPS-a, a zatim su se pod vodstvom zamjenika pročelnice Komisije Marka Rakovca popeli do ulaza u jamu Nedam u Hajdučkim kukovima. Tu su ispratili istraživačku i transportnu ekipu koja se radi pripreme za speleoronjenje uputila na dno jame. Prethodnim i ovogodišnjim istraživanjima jama Nedam istražena je do dubine od 1250 metara, gdje je pronađen sifon.

Budući da je jama lani bila istražena do dubine od 1021 m, nova su istraživanja bila usmjerena na

Dužnosnici HPS-a sa sudionicima speleološkog logora u Lomskoj dulibi (istraživanje jame Nedam)

istraživanje najdubljih dijelova jame. Kako bi se omogućilo takvo istraživanje, bilo je potrebno izraditi bivač na većoj dubini, postaviti telefonski kabel te preopremiti dijelove linije za napredovanje u jami. Lipanjskim je istraživanjem jama Nedam s dubinom od 1143 m postala treća po dubini u Hrvatskoj, a novim je istraživanjima »produbljena« na više od 1200 metara. U jami je primijećena endemska velebitska pijavica (*Croatobranthus mestrovi*), i to cijelim putem od dubine 740 m (Meandra sreće) do police na dubini od 1110 m. Uz istraživanja u jami Nedam speleolozi istražuju i druge perspektivne objekte u blizini Lukine i Lubuške jame te prikupljaju podatke za upis u katastar speleoloških objekata RH.

Zbog golemih podzemnih prostora, za čije je istraživanje potrebno angažirati velik broj istraživača i veliku količinu opreme, speleološka su istraživanja izrazito zahtjevnja. Speleološki rezultati postignuti prethodnih godina i u prvom dijelu ove godine upućuju na zaključak da velikim otkrićima hrvatskih speleologa nije kraj.

Istraživanja se provode u okviru projekta »Istraživanje hrvatskoga krša« Komisije za speleologiju HPS-a.

Alan Čaplar

ALAN ČAPLAR

Ulaz u jamu Nedam u Hajdučkim kukovima

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

